

מאסרין קרן לא פחות מ-100 מיליון שקלים. המספרים נחשפים
במסגרת תוכנית "מאסרין" של משרד המשפטים. המספרים
הנמוכים ביותר הם של מעורבות בפרשת "אורנג'".
המספרים הגבוהים ביותר הם של מעורבות בפרשת "אורנג'".
המספרים הגבוהים ביותר הם של מעורבות בפרשת "אורנג'".
המספרים הגבוהים ביותר הם של מעורבות בפרשת "אורנג'".
המספרים הגבוהים ביותר הם של מעורבות בפרשת "אורנג'".
המספרים הגבוהים ביותר הם של מעורבות בפרשת "אורנג'".
המספרים הגבוהים ביותר הם של מעורבות בפרשת "אורנג'".
המספרים הגבוהים ביותר הם של מעורבות בפרשת "אורנג'".
המספרים הגבוהים ביותר הם של מעורבות בפרשת "אורנג'".

עלון שבועי

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו
מיסודה של עמותת "משול ערימת"
רחוב שאנת אויה 17/25
קרית ספר 71919 מודיעין עילית
ארץ ישראל

גליון מספר 249

הוצגה ע"י בנם הנח"צ הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

לע"פ הר"ר צבי בהר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ד"ל

מסכת גיטין דף ה – דף יא

בס"ד, יג' תמוז התשס"ח.

(ז) גמ', והא אשה דלא שכיחא ותנן האשה עצמה מביאה גיטה, וכו'. הקשה בחידושי הרמב"ן, מאי קשיא, הא יש לומר, דלא גזרו באשה דלא שכיחא אינו אלא לאחר שלמדו, דכולי טעמא דבעינן לומר בפני נכתב היינו משום גזירה אטו קודם שלמדו, הלכך לא גזרו במילתא דלא שכיחא. אבל הא דתנן האשה עצמה מביאה גיטה, איכא לאוקמא בגוונא דלא למדו, דצריך לומר בפני נכתב משום חשש דנכתב שלא לשמה, ואם כן אף בגוונא דלא שכיחא הצריכהו לומר. ותיירץ, לתוס' ד"ה אי הכי, שכתבו דכולהו מתניתין אית לן לאוקמי בלמדו. וביאר, דכיון דרישא דמתניתין דהכל כשרים להביא את הגט אוקמינן בלמדו, לא מיסתבר דרישא בלמדו וסיפא בלא למדו, דבחדא מסכתא יש סדר למשנה. עוד הביא דיש שפירשו, דהא דאמרין דפיקח ונתחרש מילתא דלא שכיחא היא ולא גזרו ביה רבנן, אין ביאורו דלא גזרו ביה לא שכיחא אטו שכיחא. אלא לא גזרו ביה כלל להעיד בפני נכתב, דאינו אלא חששא דרבנן כדאמרין לעיל (ב): משום דרוב בקיאיין הן, ובמילתא דלא שכיחא לא גזרו כלל. ולפי זה אפילו בלא למדו נמי לא גזרו. והרמב"ן דחה דבריהם, ותיירץ, דאין הכי נמי דהוה מצוי לתרוצי דמתניתין דהאשה עצמה נאמנת איירי בלא למדו, אלא דהאמת אמר, דאפילו לאחר שלמדו, אף בגוונא דהאשה היא השליח צריכה לומר בפני נכתב, שלא תחלוק בשליחות.

(ח) גמ', תא שמע דבעא מיניה שמואל מרב הונא וכו'. כתב הרשב"א, דלכאורה המקשה ביאר דספיקא דשמואל תלי, אי מפרשינן כרבה אי כרבא, ואהדר ליה דטעמא דמתניתין כרבא, ומשום הכי שנים שהביאו את הגט אינן צריכין שיאמרו, וכדאיתא לעיל (ב): איכא בינייהו דאתיוה בי תרי, לרבה צריכין ולרבא אין צריכין. (ואמנם כן ביאר הריטב"א (רבינו קרשקש) בשם החכם ר' פנחס אחי רבו. והקשה, אם כן, לא הוי ליה למימר "לרבא ניחא לרבה קשיא", אלא "ש"מ רב הונא כרבא סבירא ליה", דהא אין כאן ראייה לרבא אלא דרב הונא פשיט דטעמא כרבא. ולכך פירש, דהמקשן לא ידע לפרש הספק, והוכיח רק מן הפשיטות דאמרין דבשנים אין צריך לומר, אלמא סבירא ליה כרבא.

(ט) גמ', הכא במאי עסקינן לאחר שלמדו, אי הכי חד נמי. הריטב"א (רבינו קרשקש) ביאר לשיטת ר' פנחס (הובא באות הקודמת), דמשני, דוודאי טעמא כרבה, ומיירי לאחר שלמדו. וקשיא לגמ', דלפי זה ספיקא דשמואל, אם לא פלוג בגזירתם בין קודם שלמדו, ללאחר שלמדו, והצריכו בפני נכתב, אף בשנים, או דלאחר שלמדו לא גזרו. ואם כן, בחד נמי איכא לספוקי בגוונא דאין צריך קיום, כגון באותה מדינה, אי גזרו לאחר שלמדו אטו לא למדו או לא. אבל למקשן שפירש דשמואל נסתפק אי טעמא משום דבעינן קיום, או משום דבעינן עדות שנכתב לשמה. אתי שפיר למה לא נסתפק באחד, דהא מיירי קודם שלמדו, ובחד וודאי אינו מועיל, ממה נפשך, או משום דבעינן עדות על לשמה, או משום דבעינן עדות שאינו מוויף.

(י) גמ' אי הכי בעל נמי וכו'. פירש רש"י ד"ה טעמא מאי וכו' בסוה"ד, משום חששא דלמא אתי בעל. והקשה הפני יהושע, הא כיון דאירינן לאחר שלמדו, הבעל לא מצי לערער שנכתב שלא לשמה, וכמו במביא גט בארץ ישראל. כיון דמיירי לאחר שלמדו אינו יכול לערער. ונשאר בצריך עיון, והחתם סופר כתב דאולי יש לומר דאינו דומה לארץ ישראל, דעדיין איכא חששא משום ערעור ולעו בעלמא. ונהי דמשום לעו בעלמא לא הוה מתקני בפני נכתב, אך כיון שכבר תקנו קודם שלמדו, משום דהיה חשש גמור, אף לאחר שלמדו חששו לשמא יחזור לקלוקלו, כיון שעל כל פנים נשאר החשש דלעו.

(יא) גמ', כשניסת. ביאר הריטב"א (רבינו קרשקש), דדווקא משום דאוקמינן בלאחר שלמדו ומשום גזרה שמא יחזור דבר לקלוקלו, לא מחמירין עליה שתצא. אבל אי אוקמינן בקודם שלמדו, אף אם נישאת תצא. [וכן משמע מלשון רש"י בד"ה כשניסת, דכתב, "ומשום הא גזירה לא מפיקין מיניה". אלמא מיירי לאחר שלמדו ומשום גזירה אטו קודם שלמדו. דאי מיירי קודם שלמדו אינה גזירה אלא חששא דשמא נכתב שלא לשמה.]

דף ה' ע"א
(א) גמ', איולימא חרש, חרש בר איתווי גיטא הוא. הקשה הרשב"א, כיון שהגמ' באה להקשות על רבה, אמאי איצטריך לה לדייק כן, ולאוקמי בנתחרש אחר שנתנו לה, הווי לה להקשות מגופא דברייתא דחזינן דסגי בקיום חותמיו. ותיירץ, דלגמ' הוקשה, דלרבא נמי קשיא הך ברייתא, דמאי אתיא לאשמעינן, אי דסגי בקיום חותמיו, הא פשיטא, דכיון דטעמא דבעינן בפני נכתב ובפני נחתם, משום חשש מוויף, היכא דקיימיהו חותמיו כשר. ואי אתי לאשמעינן, דכיון דאינו יכול לומר, בעינן קיום חותמיו, הא נמי פשיטא. ולפיכך הוצרכו לפרש דמיירי בגוונא דבזמן השליחות היה השליח בר דעת וראוי לקיים שליחותו, ולאחר מיכן נאנס, ולא מצי למימר שנכתב בפניו. וסלקא דעתין דכיון שנאנס, משום עיגונא אוקמיהו אדאורייתא ויתכשר הגט בלא קיום כלל, קא משמע לן דבעינן קיום חותמיו. ואתיא הך ברייתא שפיר אליבא דרבא, אבל לרבה קשיא. עוד תירץ, דאם לא אוקמינן הך ברייתא דמיירי בנתחרש, הוה אמינא דמשבשתא היא, ואי אפשר להקשות ממנה על רבה.

(ב) תוס' ד"ה איולימא חרש, ולא בעי למימר כגון אילם וכו'. ביאר המהרש"א, דהכי עדיף טפי לאוקמי, משום דהוה מוקמינן באילם מתחילתו, ולא בעינן למדחק דנעשה אילם בין נתינת הגט לאמירה.

(ג) בא"ד, שם. כתב המהרש"א, דלדברי התוס' יש ליישב קושית הרשב"א, (עיינן לעיל אות א'). דכיון דמצי לאוקמי באלם, לא קשיא לרבה גופא דברייתא. דהוה מפרשינן לה דבעינן שיתקיים על ידי המביאו שנכתב לשמה, ואף על פי שהוא אלם מצי למיכתב כן, וליכא לחסרון דמפיהם ולא מפי כתבם, כיון דאינה עדות. אבל לענין קיום הגט שאינו מוויף לא סגי בכתיבה, משום דבעינן עדות. ואף דהכא הקילו דסגי באחד, מכל מקום לא הקילו ביה טפי משנניים, ולהכי בעינן שיתקיים בחותמיו. אבל השתא דאוקמינן בנתחרש, ואינו מעיד כלום ואף לא בכתיבה, שפיר תיקשי לרבה, אמאי סגי בקיום חותמיו.

(ד) בא"ד, שם. מבואר מדבריהם דאלם אינו יכול להעיד בפני נכתב ובפני נחתם, על ידי כתיבה. אבל הריטב"א לקמן (ט). כתב, דאלם כשר להעיד בפני נכתב ובפני נחתם, על ידי כתיבה, ואף לעדות אשה, שמת בעלה. והביית יוסף (סימן קמ"ב) ביאר, דהתוס' חילקו בין עדות אשה להכא, דעדות אשה אקילו בה משום עיגונא, כיון דאינו מצי כל כך שיבואו עדים שמת בעלה. אבל הכא לא רצו להקל על ידי כתיבה, כיון דאפשר להתקיים בחותמיו, או שישלחו לבעל שישלח גט אחר על ידי שליח שיאמר בפני נכתב ונחתם.

(ה) בא"ד, דאם כן הוה ליה למימר ולא אמר. ביאר המהר"ם, דהלשון "ואינו יכול לומר", משמע, דבתחילה היה יכול והשתא אינו יכול, ומי שלא ראה כתיבת הגט, או אלם, מעיקרא לא היה בר אמירה, ולא שייך לומר ביה "ואינו יכול" אלא "ולא אמר" דהא מעיקרא לא היה יכול לומר. ולפי זה, מתחילה דבעו לאוקמי בחרש, הוה מצי למיפרך דהלשון לא משמע שהיה חרש מעיקרא, אלא עדיפא מיניה פריך, דחרש אינו בר הבאת גט כלל.

(ו) תוס' ד"ה אי הכי יכול נמי, פי' וכו' וא"ת, מאי קשיא ליה לרבה כי היכי וכו'. והראב"ד (בהשגות על הרי"ף א). תירץ, דלרבה דאוקמינן אחר שלמדו, ואם כן שכיחי מתיבתא ובתי דינין בחוצה לארץ, ולמדו לכתוב לשמה, וכיון דשכיחי מתיבתא נעשו נמי שירות מצויות, ותו אין צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם, אף מטעמא דקיום. אבל לרבא לא קשיא, דלא מיירי אחר שלמדו, ולא שכיחי שירות, ואין עדים מצויין, ומשום הכי בעי לומר בפני נכתב ונחתם, מטעמא דקיום. ובחידושי הרמב"ן תירץ, דמקשינן, אי הכי דמחלקינן בין קודם שלמדו ללאחר שלמדו, ולא אמרינן דלא חילקו חכמים בגזירותיהם, אמאי נקט תנא דסגי שיתקיים בחותמיו דווקא באינו יכול לומר, הא אף ביכול סגי בהא כיון שלמדו. ואם כן לרבא, דלעולם אין צריך עדות על מה שנכתב לשמה, אי אפשר לדייק כן ולא קשיא מידי.

דף ה' ע"ב

(יב) גמ', טעמא מאי דילמא אתי בעל ומערער ופסיל ליה, וכו'. רש"י כתב, דלא גרסינן ואי בעית אימא. ופירשו התוס' דסבר דסיומא דמלתא היא. דהיינו דאייירינן לאחר שלמדו. ועיין לעיל (עמוד א' אות י') והכא נמי קשיא מה שייך שהבעל יערער. ואמנם הריטב"א (כתב יד) ביאר, דלכך כוונה הגמ', דלאחר שלמדו הבעל אינו יכול לערער, אכן ניקום ונערער. והחתם סופר (בעמוד א' הובא באות י') הוסיף, דלפי מה שיישב שם כן יש לומר כאן, דאף דאייירינן לאחר שלמדו, איכא משום ערעור. וכאן (עמוד ב') כתב, דנראה לו דלרש"י הא דאוקמה הגמ' בשניסת קאי אקודם שלמדו, ולא גרס איבעית אימא, משום דסבר, דליכא אלא חד שינויא. והיינו משום דסבירא ליה דהא דחיישינן קודם שלמדו היינו מתרי טעמי. א. אם לא נתקיים טענינן שלא לשמה במגו דמוזיק, דלא גרע מגט ממון, דטענינן פרוע במגו דמוזיק. ואמנם אם נתקיים אודא הך חששא, דהא ליכא מיגו. ב. כיון דאתחזק איסורא דאשת איש חיישינן טפי. אמנם כשניסת איכא חזקת היתר לבעל השני, ואודה חששא דילן. אלא דהווי לן למיחש ללעז וערעור של בעל, ועל הא קאמר, "איהו לא קמערער, אכן ניקום ונערער".

(יג) גמ', דמאן דאמר בפני שנים קסבר לפי שאין בקיאיין לשמה, ומאן דאמר בפני שלשה וכו'. הקשה הריטב"א (רבינו קרשקש), הא אף למאן דאמר דטעמא משום שאין בקיאיין לשמה, מכל מקום בעינן קבלת עדות, ומה לי קבלת עדות על החתימות, או קבלת עדות על הכתיבה שהיא לשמה. ותיירץ, דלמאן דאמר דמעידי משום לשמה, מבואר לעיל (ג.) דמשום עיגונא אקילו לאוקמי אדינא דעד אחד נאמן באיסורים, ולא מצינו דעד אחד בעי עדות בפני שלשה. ומדינא דאין צריך אפילו בפני שנים, אלא משם חומרא דאשת איש הצריכהו להעיד בפני שנים כדי שידקדק בדבריו טפי. אבל למאן דאמר דבעינן משום שאין עדים מצויים לקיימו, אף דהקילו וסגי עד אחד לקיים, משום דקיום שטרות דרבנן, מכל מקום בקבלת העדות לא הקילו ובעינן שלשה.

(יד) גמ', שם. הקשה הפני יהושע, אכתי מה יהיני עדותו בפני שנים, הא כשיצרו אחר כך להתירה על סמך העדים, הוי עד מפי עד והאיך יהיו נאמנים. ותיירץ, דכיון דמהני מדין עד אחד נאמן באיסורים, עד מפי עד נמי כשר, כדאשכחן בבכורות (לו.) דעד מפי עד כשר בבכור, והוא הדין בכל איסורין שעד אחד ואשה נאמנין בהם.

(טו) רש"י ד"ה לפי שאין בקיאיין, הלכך בתרי סגי וכו'. ביאר הפני יהושע, דהא דבעינן תרי ולא סגי שיעיד כן בפני אחד, משום, דכשיבוא הבעל ויערער שלא נכתב הגט לשמה, אין נאמן השליח נגדו, דהוי ליה חד כנגד חד, אלא היכא דהעיד כן בפני שנים אכן סהדי דמדקדק בדבריו ואינו משקר, (וכמו שכתב הריטב"א, הובא לעיל אות יג), ולכך נאמן נגד הבעל. וזהו שדקדק רש"י וסיים "ואי אתי בעל תו ומערער לא משגיחין ביה".

(טז) בא"ד, שם. הקשה הפני יהושע, למאי הוצרך רש"י לטעם זה, הוי ליה למימר בפשיטות דבעינן תרי משום עדי מסירה. וכתב, דמוכח דרש"י סבר כשיטת הרמב"ם (פ"א מגירושין ה"טז), דהיכא דאיכא עידי חתימה תו לא בעינן עידי מסירה. ומסיק, דיתכן דאין כוונת רש"י דבעינן דווקא שיעיד בפני שנים, אלא אתי לאפוקי דאין צריך שיעיד בפני שלשה, והא דנקט רש"י שנים, משום דבלאו הכי מיירי דאיכא שנים משום עידי מסירה.

(יז) תוס' ד"ה והא קיימא לן וכו', בתוה"ד, דכיון דפשיטא לן דבדרבנן עד נעשה דיין וכו' דהא פשיטא דלא סלקא דעתין דהכא הוי דאורייתא. הרשב"א תירץ הגירסא, דוודאי ידעו מעיקרא דבדרבנן עד נעשה דיין, אלא הקשו אלישנא, דאמר דפליגי בדין אין עד נעשה דיין בעלמא, דמשמע, דאף בדאורייתא עד נעשה דיין, ואהא הקשו, הא קיימא לן דבדאורייתא אין עד נעשה דיין, ואי משום דהכא הוי מדרבנן בעלמא, הא לכולי עלמא נעשה דיין.

(יח) תוס' ד"ה כיצד יעשה, בתוה"ד, ולר"מ כיצד יעשה קודם נישואין וכו'. והרשב"א לעיל (ג.) כתב, דמהני אף לאחר נישואין, והריטב"א (רבינו קרשקש) כתב, דיש מי שפירש, דלענין להיות מותרת לאותו שנישאת לו, ולהכשיר הולד, לא מהני שיחזור ויאמר. אבל לענין להתירה להנשא לאחר מהני. ועוד כתב, דיש שפירשו, דמהני אף לרבי מאיר להתירה לגמרי, וכדעת הרשב"א, כיון דהשתא נתברר שהיא מגורשת הוי כמו שנתקיים הגט בחותמיו. אבל הריטב"א עצמו כתב, דלענין להתירה לבעל שנישאת לו, אף לרבנן לא מהני, כיון שנישאת לו באיסור וקנסוה, ומהני להתירה להנשא לאחר מכאן ולהכא.

(יט) תוס' ד"ה יטלנו הימנה, בתוה"ד, מספקא לר"י אי מהני כל זמן שעוסקים באותו ענין או לאו. ובתוס' בבבא מציעא (נה:) ד"ה יטלנו הימנה, כתבו, דאפשר לומר כן כל זמן שעוסקין באותו ענין.

(כ) גמ', אמר ליה צריך אתה לעמוד על כל אות ואות. כתב הריטב"א (רבינו קרשקש), דר' אחי דהוי ממונה אגטי, דסבר דצריך להעיד על כל אות ואות, סבר כרבה דבעינן שיעיד שנכתב לשמה. ור' אלעזר סבר דבעינן לעדותו משום חשש מוזיק כרבה, ובפני נכתב בעינן רק משום דלא ליתי לאחלופי, ולכך סגי ליה שמעידי על שיטה ראשונה. אמנם הרמב"ם לעיל (ה.) דחה הדברים, וכתב, דרבא נמי אצריך שיעיד השליח בפני נכתב, ולא סגי שמעידי בפני נחתם. ואיתא לעיל (ג.) דאם לא יאמר בפני נכתב, אתי

לאחלופי בקיום שטרות דעלמא, והצריכו שיעיד עדות גמורה שנכתב לשמה דאם לא יעיד כן נמצא שלא הועילה עדותו לדינא, וכמו שאינה, ואכתי אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא. ובסוף דבריו כתב, דכיון שהצריכו לומר בפני נכתב, וזה מעיד שנכתב רק חציו בפניו, הוי משנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטיין ועדותו פסולה. (ועיין לקמן ו. אות א').

(כא) גמ', אפילו לא כתב בו אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך. ביאר הרמב"ם, דכיון שמעידי שנכתב עיקר הגט בפניו, שפיר מצי למימר בפני נכתב, כיון דשאר הגט אינו מעיקר הגט, ולא הוי בכלל הגט, ושפיר נכתב הגט בפניו. ומבואר ברמב"ם דפירש הא דאמרינן "שיטה אחת" היינו השיטה שהיא עיקר הגט, דהיינו שמו ושמה הרי את מותרת לכל אדם. וכן כתב הריטב"א (רבינו קרשקש). וכן מבואר ברש"י לקמן (טו.) ד"ה שיטה אחת. אמנם התוס' (כאן) בד"ה אפילו, פירשו, דהיינו שיטה ראשונה. (ועיין ברש"י ריש פרק ב'. ועיין מה שכתבנו לעיל דף ג' אות ז').

דף ו' ע"א

(א) גמ', לא צריכא דנפק לשוקא ואתא, מהו דתימא וכו'. הריטב"א (רבינו קרשקש) ביאר, דסוגיין אתיא כרבה, דמעיקר הדין אין צריך עדות שנכתב לשמה, ולא הצריכו כן אלא משום דלא ליתי לאחלופי, ולכך סגי בעדות זו, אף דאיכא למיחש דכשיצא לשוק כתבו לשם איש אחר ואשה אחרת. אבל לרבה לא מהני, מהאי טעמא. והרמב"ם דחה הדברים, וכתב, דלרבא נמי בעינן שיעיד עדות המועילה לרבה. עיין לעיל ה: אות יט.

(ב) רש"י ד"ה אפילו שמע, וכו', תיקון הקולמוס והקלף שמע כשתיקנוהו לשמה כשחותכין אותו וכו'. התוס' הרא"ש ביאר, דוודאי לא בעינן שיתקנו הקולמוס והקלף לשמה, אלא ששמע שאומרים בשעת תיקון הקולמוס והקלף, הרי אנו הולכים לכתוב גט לשמה, ותלינן שמסתמא כן עשו.

(ג) תוס' ד"ה אפילו קן קולמוסא וכו', לא דמי לסומא וכו'. ביאר הרא"ש (סימן ג'), דהכא מיירי שראה את הקלף לאחר שתיקנוהו לשמה, ואחר שנתנהו לו, מכירו בטביעות עין שהוא הקלף שכיוונו בעשייתו לשמה. ויכול נמי להעיד שנכתב לשמה, דתלינן שכתבוהו לשמה כמו שהכשירוהו מתחילתו לשמה. אבל סומא אינו יודע שהקלף שנתנו לה אחר כך הוא הקלף שהכשירוהו לשמה, וחיישינן שמא לא כתבוהו לשמה. והוסיף הקרבן נתנאל (אות פ), דאפילו אם יתפוס הסומא את הקלף בידו מוזמן הכנתו עד לאחר כתיבתו, פסול דלא פלוג רבנן. אמנם כתב בשם התוספות, דלא בעינן שיכיר הקלף, דלא איכפת לן שיהיה אותו הקלף שהכשירוהו מתחילתו לשמה. אלא כיון שבשעת הכנת הקלף אמרו שיכתבו הגט לשמה מסתמא כן עשו. אלא טעמא דסומא פסול, משום דלא מצי למימר בפני נכתב, דמיחזי כשיקרא, דהא ידעינן ביה שאינו רואה. ואם יאמר "שמעתי קן קולמוסא" אינו מועיל, דבעינן שיאמר כלשון שתיקנו חכמים.

(ד) תוס' ד"ה בכל רב אמר כא"י, בתוה"ד, דבאותה מדינה מודה שמואל דאין צריך, דאף על גב דאמר וכו' היינו לומר דלא חשיבי וכו'. הרשב"א הוכיח כן, דאי באותה מדינה הא עדים מצויים לקיימו, ומה איכפת לן דבני מתיבתא בגירסיהו טרידי, הא איכא בני המקום דמצויין, אלא על כרחך דמיירי במדינה אחרת. אמנם כתב, דאפשר דסבירא ליה לשמואל דבני בכל נידי ואינם מצויים לקיימו אפילו באותה מדינה, דהווי כבני מחוז דטרודי בסחורה כולקמיה, והביא מהירושלמי (בפירקין הלכה ב') דלהדיא אמר שמואל דצריך שיאמר בפני נכתב אפילו משכונה לשכונה. וסיים, דעל כרחך תלמודא דידן לא סבירא הכי, דאם כן אמאי אמרו דבני מתיבתא בגירסיהו טרידי, הא טובא שכיחי ומצו לקיים.

(ה) תוס' ד"ה מכי אתא רב לבבל, פ"ה הרבה ישיבות, וקשה דאם כן מאי פריך ממתניתין וכו'. ובתוס' הרא"ש תירץ בשם ריב"א, דמשגלו החרש והמסגר לבבל לא פסקה משם ישיבה, ואף בימות המשנה, עד שעלו רבי חייה ובניו לארץ ישראל, ואז פסקה ישיבה בבל עד שירד לשם רב, ונמצא דהמשנה נשנית בזמן שהיתה שם ישיבה, ושפיר מקשינן. והפני יהושע יישב, דוודאי אף קודם שבא רב לבבל היתה קבועה שם ישיבה מימות החרש והמסגר, כדרשו בסנהדרין (ה.) "לא יסור שבט מיהודה" אלו ראשי גלויות שבבל. ועוד, שהיו התלמידים עולים לארץ ישראל כדאיתא בסוכה (כט.) עלה הלל, עלה ר' חייה ובניו. אלא, שלא היו ישיבות קבועות בכל בבל אלא במקום אחד. וכמו שמפורש ברש"י ד"ה מכי אתא רב לבבל, שדקדק לפרש דרב קבע ישיבה נוספת מלבד הישיבה שהיתה קבועה בהרדעא קודם.

(ו) בא"ד, ולא גרס אמר רב הונא אמר רב, שרב עצמו לא היה אומר מכי אתא רב לבבל. ביאר התפארת יעקב, דלפירוש רש"י ד"ה מכי אתא שפיר יש לגרוס כן, דרב אמר לתלמידיו דמעת ביאתו לבבל נעשו שיירות מצויות ותו אין צריך לומר בפני נכתב. אבל לפירוש התוס', דמכי אתא רב, היינו שהורה היתר שאין צריך לומר בפני נכתב, לא יתכן לומר שאמר דמשעת ביאתו הוא, דהא הורה להם שהיה מותר מעיקרא.

(ז) [רש"י ד"ה בניודי, אינן משתהין וכו' ואין מכירין חתימות שביניהם. לפירוש משום דניידי אינן מכירים חתימות שכניהם. אבל תוס' בר"ה והא, פירשו, דחיישינן מההמקיימים לא יהיו מצויין בשעה שיצטרכו להם. ולכאורה צריך עיון לרש"י, מה

הדרק היוזמי

שנפל בכוסו אלא זורקו ושותהו, ואף באשתו כנגד זה מניחה מדברת עם קרובה ושותק, אבל פפוס בן יהודה היה נועל בפניה. והכא נמי, הקפיד על דבר כגון דא שאין דרך להקפיד עליו, שנמשל לזבוב שנפל בכוסו, דהוי ליה לשתוק כמידת כל אדם, והוא הקפיד שלא כדין.

טו תוס' ד"ה **נימא מצא לה**, וא"ת וכו' שאין להם לבנות ישראל שער לא בית השחי ולא בית הערוה. הקשה **בתוס' הרא"ש**, אם כן האיך משכחת בהו הבאת סימנין. ותיריך, דהוי להם רק גומות, או שמא שערות קטנות שאין בהם סכנה להיעשות כרות שפכה.

טז תוס' ד"ה **שלוש עבירות**, בסדר עולם אמר דאותו יום דפילגש בגבעה שבת היה. הקשה **המהרש"א** (בחיידושי אגדות), היכן מצינו שהיה שם חילול שבת. ותיריך, דלא קאי אמעשה דפילגש עצמו, אלא על המלחמה שהיתה בשבת, דמותר לעשות מלחמת מצוה בשבת. ודבריו צרכים עיון, דהא מבואר **ברמב"ן בפירושו התורה** (בראשית פרק י"ט פסוק ח') דישאל עשו שלא כדין, דאף שרצו לבער הרע ולגדור גדר, וכדמצינו **ביבמות** (צ): דבית דין מכין ועונשין שלא מן הדין כדי לגדור הפירצה, מכל מקום לא היה מוטל אלא על שבת בנימין, ואף פי ה' לא שאלו. ו**בשו"ת אגרות משה** (יורה דעה חלק ב סימן קנ) תמה על המהרש"א, הא מלחמה עם ישראל לא מסתבר שיהיה דין מלחמה שמותר בשבת, אלא שהוא עשיית דין, שאינו דוחה שבת. ועיין בדבריו שהקשה עוד. ובאמת צריך עיון, ממה נפשך, אי אמרינן דהיתה מלחמת מצוה המותרת בשבת, אמאי הווי חילול שבת. ואולי יש לומר, דאין הכי נמי שהם טעו וסברו דבהא דמוטל עליהם לבער הרע, היה מלחמת מצוה, ולכן עשאוה בשבת, אבל באמת לא היתה מלחמת מצוה, וחילול שבת. (י.צ.ב.).

יז תוס' ד"ה **ערבתם**, פירש בקונטרס עירובי חצירות, ולא נראה אלא כמו שפירש בקונטרס וכו'. **התפארת יעקב** תירץ, דעל כרחק לשון ערבתם כולל הכל, דאם לא כן צריך לשאול נמי אם עירבו עירוב חצירות. וכוונת הגמרא שם לתרץ, דכיון דלשון ערבתם כולל נמי עירובי תחומין, לכך צריך לאמרו בערב שבת קודם שתחשך, כדי שיוכלו לערב עירובי תחומין. מיהו בשאלת ערבתם כלול נמי עירובי חצירות, ורש"י נקט הכא חדא מינייהו.

דף ז' ע"א

א גמ', **שלח ליה דום לה' והתחולל לו וכו'**. הקשה **הפני יהושע**, אמאי לא שלח ליה מעיקרא האי קרא ד"דום לה' וכו'". ותיריך, דקודם שאמר לו דלא מצי למיקם בהו, שלח ליה קרא ד"אמרתי אשמרה דרכי וכו'", ללמדו שלא ימסרם למלכות. וביאר, דכוונת דוד במה שאמר "אשמרה לפי מחסום" היינו שלא מסר דינם לשמים, וכמו שכתבו **התוס' ד"ה השכם**, דאסור לעשות כן. ואף שכתבו, דהיכא דליכא דינא בארעא שרי, מכל מקום לאו מידת חסידות היא לעשות כן, דכל מי שנענש חבירו על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה. ולפי זה כל שכן דאסור למסור למלכות. אמנם לאחר ששלח לו דלא מצי למיקם בהו, שלח ליה קרא דמותר למסור דינם לשמים, דאף בהא פירקא ד"אמרתי אשמרה דרכי וכו'" כתיב בסיפיה, "חם ליבי בקרבי בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני". דמשמע, דכיון שאי אפשר מותר לאומרם לשמים. ולפירושא בתרא דכתבו התוס' דהשכם עליהם לעסוק בתורה, מבואר, דשלח ליה דאסור אף בגוונא דלא מצי למיקם בהו, והא דודו גופיה אמר בקרא קמא "דיברתי בלשוני", דמשמע דמסר דינם לשמים, היינו משום שהאויבים מנעוהו מלהשכים ולהעריב לבית המדרש, כדכתיב שם בקרא "נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעכר", ופירשו **בברכות** (ה): דאין טוב אלא תורה, דמנעוהו מללמוד.

ב תוס' ד"ה **השתא בהמתן וכו'**, בתוה"ד, ולהכי לא פריך גבי ר' ישמעאל שקרא והטה וכו'. ו**הרמב"ן בחולין** (ז): תירץ, דהא דאמרינן דאין הקב"ה מביא תקלה על ידי צדיקים היינו היכא שלא פשעו, אבל ר' ישמעאל פשע במה שלא חש לדברי חבריו, ובבהאי גוונא ליתא לשמירה שלא יארע תקלה לצדיק. והא דיהודה בן טבאי שהרג עד זומם. תירץ, שהיה אותו האיש מחויב מיתה לשמים וזימנו הקב"ה ליהודה בן טבאי לפגוע בו.

ג בא"ד, אף על פי שיש שם אכילת איסור תרומה לאשתו ובניו וכו'. הקשה **הרש"ש**, הא אשתו נמי אוכלת בתרומה דהוי קנינו שקנה קנין דמאכילו בתרומה, כדאיתא **ביבמות** (סו). ותיריך, דכיון שהוא עבר לא חלו קידושין, ואינה אשתו.

ד גמ', **אנא לא שמיע לי הא דרבה בב"ח וקיימתייה מסברא כו'**. **המהרש"א** העיר, הא רבה בר בר חנא נמי מסברא קאמר. וביאר, דרבה בר בר חנא ביאר טעמו כי היכי דליקבלו מיניה, ולא יבא לידי קלקול בשבת. דהיינו דדיבר אגונוי שהבעל הבית צריך לאחרים, כגון מעשר דמשווי שליח, וכן עירוב, צריך ליטול רשות מבעל הבית, וכן הדלקת הנר שהיא קבלת שבת, ומתוך אימתו לא ירצו, ויבא לידי קלקול. אבל רב אשי אמר דגם בגוונא דודאי יקבלו ממנו מתוך חשיבותו, מכל מקום מסברא שיהא דבורו של אדם בנחת עם הבריות קיימה.

ה תוס' ד"ה **השכם והערב**, בסוה"ד, אי נמי השכם עליהם לבית המדרש וכו'. בפירוש **עץ יוסף** (בסידור אוצר התפילות), ביאר בשם **האליהו רבה** להאי תירוצא לשון התפילה בעל הנסים, "ורשעים ביד צדיקים, וזדים ביד עוסקי תורתך". דרשעים היינו היוונים עצמם, והם נמסרו ביד הצדיקים במלחמה. אבל זדים שהם המתיוונים, נוצחו

איכפת לן שאין מכירים החתימות, נקיים על ידי העדים החתומים עצמם, דוודאי הם מאותו מקום, דאי לאו הכי היאך יכירו חתימותיהם אף אי לא ניידו. ואי נימא דרש"י מודה לסברת תוס', אמאי לא כתב כן להדיא. ולכאורה יש לומר, דלעולם אי אפשר לסמוך על החותמים עצמן, דחיישינן שמא ימותו, או ילכו. (א.ג.) אך קשה לומר כן, דהא **רש"י לעיל** (ב): ד"ה **דאתיוהו**, ביאר, דמשום שהעדים הביאוהו ליכא למיחש לערעור הבעל, כיון דהם מצויי לקיימו, ואם כן חוינן לא חייש בכהאי גוונא. (ועיין תוס' שם ד"ה דאתיוהו.).

דף ו' ע"ב

ח תוס' ד"ה **א"ר יצחק**, בתוה"ד, אבל כשאדם שולח איגרת לחבירו וכו' מיהו בירושלמי וכו' דאסור. **הרמב"ן** ביאר סברת המתירין לכתוב דרך צחות ללא שרטוט, כיון שאין זה קדוש. עוד הביא, שראה **מקצת העם** שנהגו לכתוב פסוק בלא שרטוט היכא דכותבו לפרשו, או להלכותיו. וכתב, שטועים הם דהא דר' אביתר דומיא דהלכותיו הוא. ועוד דאיתא **ביבמות** (קו): דמאי דכתב בגט חליצה "ואקרינהו לדידה מאן יבמי וכו'" בעי שרטוט, אף על פי שלא נכתב לגופיה אלא לפרש המעשה שעשו. מיהו, כתיבה שאינה אשורית אינה צריכה שרטוט, **כיון שאינה כתיבה כלל**. דלא אמרו אלא בכתיבה הראויה לכתוב בספר תורה ונביאים וכתובים שכתובתן אשורית.

ט בא"ד, ואור"ת דאין לשרטט תפילין וכו'. כתב **המאירי**, דראית ר"ת ממנחת לב: אינה נראית לו, דמה שלא אוקמה התם בגוונא דשרטט, היינו משום שלא רצה לאוקמה במה שאין הרגילות לעשות. דסתם בני אדם הואיל ואין התפילין צריכין שרטוט, אין מדקדקין לשרטט בהם כדי לנאותן, הואיל והן מחופין. ועל כן הסיק, דכל ששרטט בהם מכיון הוא לנוי, ותבא עליו ברכה.

י בא"ד, דאין רגילות לשרטט כלל לא ספר תורה וכו' והא דאמר בפ"ק דמגילה וכו' כאמיתה של תורה וכו' דאי בס"ת כדפירש בקונטרס. **הרשב"א** נמי כתב, דספר תורה בעי שרטוט בכל שיטה. והוכיח מהא דאיתא **במסכת סופרים** (פ"א ה"א), ד"הלכה" מסרגלין (והיינו שרטוט) בקנה, אלמא בעינן שרטוט. ואין לפרש דהיינו שרטוט ב' פאות הגליון, דאם כן למה לי "הלכה" לספר תורה, הא בכל פסוק שכותב צריך לשרטט, ועל כרחק מיירי בשרטוט בין שיטה לשיטה. וכן ביאר **הרמב"ן** את הירושלמי עיין באות הבאה.

יא בא"ד **שם**, כתב **הרמב"ן** דיש לומר, דהא דתפילין אינן צריכים שרטוט ילפינן, מדאמר רחמנא דמוזוה צריכה, מכלל דתפילין לא צריכי. עוד כתב, דאם היתה נאמרת הלכה בתפילין שאינם צריכין שרטוט, הייתי אומר קל וחומר למוזוה שקדושתה קלה מהן. ואם תאמר נילף קל וחומר לתפילין, שקדושתן חמורה מן המוזוה. יש לומר, דאם כן לשתוק רחמנא מהלכה של מוזה לגמרי והכל היו בכלל שרטוט, שסרגול תורה שבכתב הלכה למשה מסיני הוא כדאמרינן במס' מגילה ירושלמי (פ"א ה"ט). ולכאורה לפי זה לשיטת ר"ת דאין דין שרטוט בספר תורה, אלא סרגול. עדיין צריך עיון מה שהקשה הרמב"ן. ועיין באות הבאה.]

יב בא"ד **שם**, עיין באות הקודמת, עוד כתב **הרמב"ן** דאפשר לומר שתפילין ומוזוה כיון שלא ניתנו לקרות בהן, מן הדין אינן צריכין שרטוט. שאין שרטוט אלא בספר תורה ושאר ספרים שניתנו לקרות בהם, כדי שלא יתערבו השיטות, וירוח קורא בהם. ואתיא הלכה למשה מסיני והצריכה שרטוט למוזוה. אבל תפילין בדינן הם עומדין ואינן צריכין שרטוט כלל, שלא ניתנו לקרות בהם אלא מחופין וטמונין הן בעורן, ותפורים בגדין. והביא, דמצא **בתשובת הגאונים** תשובה כטעם הזה, **לרב נטרונאי גאון ז"ל**, דכל דבר שהוא משום קדושה צריך שרטוט. ואסור לכתוב פסוק אחד בלא שרטוט, חוץ מן התפילין, מפני שמצותן לכרכן לקמען כקמיע ולא לקרות בהם כל עיקר כספרים. [ויש לומר דלפי דבריו אלו יתיישב גם הטעם לר"ת שלא חייב לשרטט בספר תורה. דכיון שביאר דברי הירושלמי דההלכה דסרגול היינו דבעי שרטוט בשורה ראשונה, היינו נמי מהאי טעמא דנקראת. אבל לענין תפילין ומוזוה הלכה אחרת היא.]

יג גמ', **זבוב מצא ולא הקפיד**, **נימא מצא והקפיד**. הקשה **בתוס' הרא"ש**, דאם כן הסכים הקב"ה טפי לדברי רבי יונתן. ותיריך, דכיון שהקפיד על הנימא, היה הדבר ידוע ומפורסם בעולם, אבל הזבוב שלא הקפיד עליו לא היה מפורסם, ואם כן אדרבא מוכח טפי שר' אביתר כיון ברוח הקודש, ומכל מקום אינה קושיא שלא הקפיד על הזבוב, אדרבא כשמצא נימא, הקפיד על שניהם. ו**בשו"ת אגרות משה** (יורה דעה חלק ב סימן קנ) תירץ, דהכוונה שהסכים מריה, היינו על שכיוונו שניהם לאמת שהיה האיש אדם כשר, ולא פירשו כפשטות לשון ותוזה, שהוא זנות. ואף **דרש"י והר"ק בפירושו הנביא** פירשו כפשוטו, וכן **הרדב"ז** (פ"ד ממלכים ה"ד) היינו משום שכנראה מצאו כן במדרש, ובדאי שדברי הגמ' עיקר נגד המדרשים.

יד תוס' ד"ה **זבוב מצא לה**, בתוה"ד, ואם תאמר ומנלן דלא הוי זנות ממש. **הפני יהושע** ביאר, דפשטיה דקרא משמע דאתא לאורויי שלא יטיל אדם אימה יתירה על אשתו וכדבר חסדא לקמיה, ואם היתה זונה עליו ממש הרי מצוה לשנאתה ולגרשה כדאיתא **לקמן** (צ). אלא על כרחק שלא מצא בה דבר ערוה. וביאר לפי זה, מה שאמרו זבוב מצא לה בדרך משל, על פי מה דאיתא (שם) דמידת כל אדם שאינו מקפיד על זבוב

על ידי עוסקי תורתך.

(ז) רש"י ד"ה זמרא, לשורר בבית המשתאות. הגרע"א (בגליון הש"ס) ציין למה שכתב רש"י בחגיגה (טו): ד"ה זמר יווני לא פסק מבייתו, והיה לו להניח בשביל חורבן הבית, דכתיב בשיר לא ישתו יין. ונראה דכוונתו, דלגמ' דידן שפיר רש"י גריס שם, "זמר יוני לא פסק מבייתו", ולא כמו בגמ' מפני. והביא לקרא "דבשיר לא ישתו יין", דאזיל אומרא דמנא. דלגירסת הגמ' הוזה ליה לאתויי לקרא ד"אל תשמח ישראל". (י.צ.ב.).

(ז) תוס' ד"ה זמרא מנא לן דאסור, פי' בקונטרס וכו' וראוי להחמיר בכיצוד דההוא בירושלמי וכו'. בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סימן קס"ו), ביאר בכוונת הטור (או"ח סי' תקס"ט), דתוס' לא פליגי ארש"י, והא דכתבו ד"ראוי להחמיר וכו'. כוונתם אגוונא דרגיל בכך ומתענג ביותר, דדמי לבית המשתאות לכל אדם אף שאינם רגילין, כיון שהוא תענוג רב. וכן איתא ברמ"א (שם, סעיף ג) שכתב יש אומרים דוקא מי שרגיל בהם כגון המלכים שעומדים ושוכבים בכלי שיר או בבית המשתה, ופירש במגן אברהם (שם סק"ח) דבבית המשתה אסור אפילו למי שאינו רגיל בהם, והוא משום דטעם אחד להם. ועיין בים של שלמה (סימן י"ז), דכתב, שגם התוספות מודים לדומר בלא משתאות אסור היכא שמרגיל עצמו לכך, ומתענג לבבו, ולא שרי אלא דרך עראי, או לשמוע קול ערב, או דבר חדש.

(ח) גמ', אי מההוא הוה אמניא הני מילי זמרא דמנא אבל דפומא שרי, קא משמע לן. הטור (או"ח סימן תקס"ט), אחר שהביא שיטת רש"י ותוספות שלא אסרו אלא במשתה היין. כתב, ומלשון הרמב"ם (פ"ה מתעניות הי"א) משמע, שבכלי אסור לשמוע בכל ענין, ובפה דוקא על היין אסור. אבל בתשובה (הוצאת פריימן, סימן ש"ע) כתב, דאפילו בפה אסור אף בלא משתה. וכתב הבי"ח (שם) דהטור לא כיון לומר שהרמב"ם סותר עצמו, אלא שבתשובה ביאר למה שכתב בחיבורו. והא דכתיב בקרא "בשיר לא ישתו יין", לאו דוקא, אלא דאורחא לשורר על היין. וכן הא דאיתא בסוטה (מח.) בטל השיר מבית המשתאות, לאו דוקא, אלא אפילו בלא משתה אסור, דעיקר קפידא משום השיר. (ט) [רש"י ד"ה דמנא, כינור. וצריך ביאור מה הביאו לפרש כן. ואולי יש לומר, דדייק לגמ' לקמן, שגזרו על האירוס, והביא מסוטה (מט): דהוא זוג המקשקש. ואמר רב הונא שהיא גזרה דרבנן. ולכאורה הא ילפינן לכלי שיר הכא מקרא. לכך פירש דמנא היינו כינור שתכונתו להשמיע שיר בעצמו. ולא כווג המקשקש, שתכונת הקול היוצא ממנו ללוות את השרים. (ר.ש.).]

(י) גמ', וכי מה ענין מצנפת אצל עטרה. תמה המהרש"א (חידושי אגדות), דהוי ליה למימר איפכא, וכי מה ענין עטרה אצל מצנפת, דהא מצנפת כתיבא ברישא, ודמסיים דבזמן שמצנפת בראש כהן גדול, עטרה בראש כל אדם. וביאר כוונת הגמ' במה שהקדים, דקרא וודאי מיירי לענין הפסקת הכהונה והמלכות, דמצנפת היינו הכהונה ועטרה היינו כתר מלוכה, וכן תרגם יונתן שם, "אעדי מצנפתא משריה כהנא רבא, וכלילא דמלכא מצדקיהו". והוקשה לגמ', הא המלכות והכהונה לא פסקו באותו זמן, דהמלכות פסקה בבית ראשון, דבבית שני לא היתה מלכות שלמה, כיון שמלכו בזרוע, וברשות הרומיים. אבל הכהונה גדולה היתה גם בבית שני, (עד שנהרג ר' ישמעאל כהן גדול). ואם כן מדוע לא הזכיר הכתוב מצנפת אחר עטרה. ותיצו, דקאי אעטרה דבראש כל אדם. דפסקה באותה עשה שפסקה המצנפת, בפולמוס של אספסינוס, דהיינו בחורבן בית שני.

(יא) תוס' ד"ה עטרות חתנים, בתוה"ד, ולא הוי כלילא דדהבא כההיא דבמה אשה וכו'. הרש"ש גריס "כלילא דהבא", ופירש, דהכריח להתוס' לומר כן לפי שפירשו דכלילא דהבא אינו ממש בראש אלא למעלה מן הראש, אם כן נושאים אותו ביד, ואסור משום משא ומשום אוהל. אבל אין לפרש דהוכרחו לפרש כן משום דהכא גזרו שלא ללבשם התם מבואר דשרי, דהא כתבו התוס' דדווקא בחתנים וכלות אסור. ועוד, דמבואר בגמרא דהאיסור דוקא בגברי ולא בנשי.

דף ז' ע"ב

(יב) גמ', מימינו למזרח הדרך טמאה. כתב הריטב"א (רבינו קרשקש), דלא מסתבר לפרש, שמזרח הדרך עצמה טמאה, דהיינו שהולך בדרך טמאה. אלא היינו ימין ושמאל למסילה. אבל המסילה שהולך בה טהורה.

(יג) גמ', ויהיב תנא סימנא הכי. עיין ברש"י ותוס', ובחידושי הר"ן ביאר בשם התוספות, דשאלה הגמ', האיך יהיבין סימן על פי הדרך, שמשמאלה הוא ארץ ישראל ומימינה חוצה לארץ, הא הדרך משתנית בשנים מועטות ומתעקמת.

(יד) תוס' ד"ה הא ר' יהודה הא רבנן, אע"ג דקרקעית המים היא כארץ ישראל גרע הכא ממובלעת דלעיל. ביאר התפארת יעקב, דהנה לעיל (ד.) פליגי תנאי אם המביא גט מעיירות שבחוצה לארץ המובלעות בארץ ישראל, דלא שייך בהו חששא דלא לשמה, ואף עדים מצויים לקיימו, צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם. וטעמא, משום שלא תחלוק במדינת הים. או דלא צריך. ולמאן דאמר דאין צריך, קשה, מה סברת ר' יהודה דמצריך. וכן כתבו התוס' בסו"ה עציץ נקוב, דהכא בעינן בפני נכתב משום שלא תחלוק במדינת הים. ואם כן קשה דהך דהכא תליא בהנהו תנאי דלעיל. ולכך כתבו התוס', דהכא כולי עלמא מודו דלא תחלוק. והטעם, דבמובלעות אין ניכר הדבר שאין

עיירות אלו מארץ ישראל, מה שאין כן הכא ניכר הנהר בפני עצמו, ויבואו לטעות ולומר, דכיון דהכא לא בעינן בפני נכתב, אף בשאר מדינת הים כן. אמנם הרמב"ן לעיל (ה:): כתב, דסוגיין אתיא כרבי אלעזר, דסובר שלא תחלוק במדינת הים, ואינה אליבא דהלכתא.

בא"ד, משום דעפר הבא שם מחוצה לארץ פטור ממעשר. בתוס' הרא"ש לא גרס לה אלא וכי המביא גט בעלייה בארץ ישראל, יחשב כמביא בחור"ל משום דהזורע בעליה פטור מן המעשר. וכתב בחידושי רבי נחום (אות קס"ג), דדעת התוס', דעפר עלייה שמקורו בארץ ישראל, חייב על כל פנים מדרבנן, כיון דהזורע בעציץ שאינו נקוב. ובשו"ת הרא"ש (כלל ב' סימן ד') כתב, דהזורע בגג חייב בתרומות ומעשרות, דכיון דהוא קבוע, עדיף מעציץ נקוב. ואפילו לרבי שמעון, דמדמי עציץ נקוב כתלוש לכל מילי, מודה הכא דהוי כמחומר לכל מילי, כיון שהוא מחובר וקבוע ויונק מן הארץ, והאזיר שתחת הגג לא מחשיב ליה כתלוש, וגם דרך העולם לזרוע כך, ומקרי "תבואת זרעך". וביאר בחידושי רבי נחום, דיש לומר, דתוס' שדקדקו לומר שהעפר חוץ לארץ סברי דאמרינן כן דוקא בעפר ארץ ישראל, לפי שיש בו קדושת ארץ ישראל ודרך זריעה בכך. אבל עפר חוצה לארץ, כיון שאינו קדוש לא, ולהכי דקדקו לפרש דהעפר בא מחוצה לארץ.

(טו) תוס' ד"ה אמר רבי יהודה, בתוה"ד, ונהי דבמתניתין בחלה בא לפרש בברייתא בא לחלוק. הרמב"ן כתב, דתנא דמתניתין סבר דרבי יהודה בא לפרש, ותנא דברייתא סבר דבא לחלוק. [ואפשר דלכך כוונת התוס']. ועוד פירש, דכיון דמציעו שר' יהודה נחלק אף בברייתא, ליכא לכללא שבא לפרש, ואם כן אף במשנה לא נתכוין לפרש.

(טז) רש"י ד"ה באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן. לרבנן אמר כמאן דמנחא דמי ולר' יהודה לא מיחייב במעשר מדאורייתא עד דמנחא אארעא. אבל המאורי כתב, דנחלקו האם איכא יניקה מן הארץ היכא דאיכא הפסק אויר או מים או לא. ובחידושי רבי נחום (אות ק"ט) דייק מדברי רש"י, דלכולי עלמא איכא יניקה, אלא דנחלקו אי סגי בהא להחשב גידולי הארץ, דרבנן סברי דכמאן דמנחא דמי וחשיב גידולי הארץ, ורבי יהודה סבר דלא חשיב גידולי הארץ כיון דאיכא הפסק.

דף ח' ע"א

(א) גמ', אבל עציץ דמפסיק אוירא לא. הקשה בתוס' הרא"ש לעיל (ז:), מהא דאיתא בשבת (פא:), דצרוור שעלו בו עשבים שרי לקנח בו בשבת, אף על פי שמגביהו ומפסיק אוירא בינו לבין הקרקע, דמשום כבוד הבריות התיירו. אלמא דהפסק אוירא אינו מפסיק יניקה, דאי מפסיק מדאורייתא, לא היו מתירים איסור דאורייתא משום כבוד הבריות. וכתב, דצריך לומר דרבא פליג אסוגיא דהתם. אי נמי, דהא דדחי הכא דיחויא בעלמא הווא.

(ב) [רש"י ד"ה כי פליגי ביים הגדול. בתוה"ד, ופליגי תנאי איכא למאן דאמר שפת הים הוא גבול וכו'. הנה לקמן כתב רש"י בדי"ה מן החוט ולפנים, דפליגי הנך תרי ברייתות, במביא גט להלן מהחוט המתוח מטורי אמנון עד נחל מצרים. דלרבנן הוא חוץ לארץ, ולר' יהודה מארץ ישראל. ולכאורה צריך עיון, לפי מה שכתב, דלרבנן שפת הים הוא הגבול, על כרחך הא דמותחים חוט מטורי אמנון לנחל מצרים, וכל שבפנים הוי ארץ ישראל, לא קאי אים גופיה, אלא רק אנסין בלבד שנתרבו מקרא ד"וגבול". וכדמוכך מהא דר' יהודה לא בעי לה, משום דים גופיה ארץ ישראל הוא. הרי דלרבנן הים גופיה אינו ארץ ישראל, ולהכי בעינן ריבויי לנסין. ואם כן, שפיר יכול היה רש"י לבאר דפליגי בחלק הים שבתוך החוט המתוח מטורי אמנון לנחל מצרים. (ח.ו.) ויש לומר, דלרבנן מה שנתרבו הנסין שבתוך החוט המתוח, שווי לכל מה שבתוך החוט ארץ ישראל, ואף דאיכא מים הרי נבלע בתוכה ומקרי יבשה. אבל מה שהוא חוץ לחוט העל כרחך הווי ים ולדידהו לא נתרבה. (א.ד.ב.).]

(ג) תוס' ד"ה כל ששופע ויורד, בתוה"ד, ונראה לר"י דטורי אמנון משתפע ויורד לצד מזרח וכו'. הקשה המהרש"א, מאי ארוחנא בזה, הא השתא נמי קשה אמאי לא נקט ר' יהודה דרואים חוט מתוח מקרן צפונית מערבית של ההר עד אוקינוס, דהא לתנא קמא נמי הגבול הצפוני הוא הקרן הצפונית מערבית של ההר. ותיצו, דכיון דלתוס' ההר משתפע גם ממזרח למערב, אי אפשר לידע היכן הוא הגבול הצפוני של ההר, דאי אפשר למתוח חוט מן המקום הצפוני של ההר, כיון דההר משתפע גם למזרח ולמערב ואי אפשר לקדר בהרים. ולכך נקט ר' יהודה סימן מקום שנמצא מאחורי טורי אמנון שנוכל למדוד ממנו.

(ד) תוס' ד"ה רבי יהודה אומר וכו'. בתוה"ד, אבל קשה וכו' ר' יהודה היה מכיר בכל ארץ ישראל שעד אוקיינוס שכולם היו בקיאים לשמה וכו'. בתפארת יעקב ביאר, דר' יהודה ורבנן פליגי בגוונא דידעינן בהו שבקיאין לשמה, ועדים מצויין לקיימו. דלרבנן, מן החוט ולחוץ, בעו לומר בפני נכתב ובפני נחתם, אפילו בכהאי גוונא, מטעמא דלא תחלוק במדינת הים. ולר' יהודה, לא בעו לומר בפני נכתב, כיון דהווי ארץ ישראל.

(ה) בא"ד, לכך יש לומר דלא כבשו הכל עולי בבל וכו'. ביאר המלא הרועים, דבכך מיושבת אף קרית התוס' הראשונה. דהא דאמרינן דמביא גט בספינה מהים הגדול דינו כארץ ישראל אינו אלא מה שכבשו עולי בבל, ואיכא למימר שהוא מקום קטן

העמים טמא, ובסוריא טהור. אבל בשידה תיבה ומגדל, הא בארץ העמים נמי טהור. ותיריך, והטעם דלרבי יוסי הא דמוקמינן להך ברייתא ברוכב על הסוס, אינו דוחק, משום דהכי הוא סתמא דמילתא, דהא לא שכיח שיכנס בשידה תיבה ומגדל. אבל לרבי, דהנכנס בשידה תיבה ומגדל לארץ העמים טמא, איתא **בנויר** (נה.), דאפשר דטעמיה, משום דלא גזרו על אוריה משום מאהיל על הגוש, אלא דעצם האויר מטמא [כמו שהביאו בתוס' הבא]. ולפי זה המאהיל על הגוש טמא אף בסוריא, דדוקא משום אוריה בעלמא (שאינו משום דמאהיל) הוא דלא גזרו על סוריא. ועל כרחק הא דבסוריא טהור, ובארץ העמים טמא, איירינן דוקא בנכנס בשידה תיבה ומגדל, אבל רוכב על הסוס טמא אף בסוריא משום דמאהיל על הגוש.

טו תוס' ד"ה אלא בארץ העמים. והא דמבעיא וכו' משום גושה משום דמאהיל על הגוש וכו' או דלמא על האויר עצמו. **התוס' בנויר** (נד:): **ד"ה ארץ**, ביארו, דגזרו טומאה על ארץ העמים משום מתי מבול הרוגי נבוכדנצר. אבל בארץ ישראל לא ירד המבול כדמפיק מקרא, ואת הרוגי נבוכדנצר פינו משום שהיו עסוקין בטהרות. מה שאין כן טומאת האויר, דלא נקבעה משום אהל המת, אלא היתה גזירה חדשה להוסיף עליהם אף בגוונא שלא יטמא משום אוהל המת, על מנת שלא יצאו ישראל, מארץ ישראל לחוץ לארץ. וכתבו התוס' בסוה"ד דבסוגיין אפשר לבאר גזרת אויר או מחמת אוהל או שנתחדשה אותה גזרה חדשה.

טז תוס' ד"ה דגזרו על גושה. בתוה"ד, ותיריך דמיירי וכו' והמאהיל עליו דלא מטמא דמשום אויר עצמו גזרו וכו'. כתב **המהרש"א**, קשה קצת דאם כן תפשוט הבעיא דמס' נויר שהבאה בתוס' הקודם דלא גזרו משום הגוש עצמו אלא משום האויר. [דהיינו שהבין כונתם דמשום אויר עצמו היינו דכיון דהעפר בארץ ישראל הרי לא שייך האי גזרה.] אמנם **המהר"ם**, כתב, דכוונתם דהיכן גזרו על העפר דהיינו אף טומאת אוהל היינו דדוקא בארץ העמים עצמה, ומה שכתבו תוס' אויר עצמו לאו דוקא. [דהיינו שלא כיוונו לנדון ספיקא דגמ' דנויר.] ולכאורה דברי המהרש"א צרכים עיון גדול, דהא ספיקא דגמ' דנויר היתה, אי מלבד טומאת אוהל דגוש, היתה גזרה חדשה על האויר עצמו. ומשאלת המהרש"א נראה שלמד, דהשאלה היתה או משום גוש (אוהל) או משום אויר עצמו.

יז [גמ' משום מצות ארץ ישראל, פירש רש"י ד"ה משום ישוב ארץ ישראל, לגרש עובדי כוכבים ולישב ישראל בה. לכאורה כוונתו דבסוריא איכא תרי מצוות. א. מצות גירוש העובדי כוכבים דילפינן לה מלא תחנם, שלא תתן להם חניה בקרקע. ב. מצות ישוב ארץ ישראל. ומוכח דסבר **בהרמב"ן** שמהנה (בספר המצות מ"ע ד') מצות ישוב ארץ ישראל למצות עשה. ועוד, דאף בסוריא שהיתה בעבר הירדן המזרחי איתא למצות ישוב ארץ ישראל. ואמנם כן כתב **המשך חכמה** (דברים פ"א לא), שהביא שתמהו לשיטת הרמב"ן, מה דרש ר' שמלאי **בסוטה** (יד). דנתאה משה לכנוס לארץ ישראל כדי לקיים המצות התלויה בה. הלא ישיבת ארץ ישראל עשה היא בעצמה. ותיריך, דאף בעבר הירדן קיים משה רבינו מצות ישוב ארץ ישראל, כמו בני גד ובני ראובן. אמנם משמע מלשון המשך חכמה, דהיינו דוקא כל זמן שלא היה כבוש וחלוק בארץ ולא לאחר מיכן, והנה מרש"י חזינן דאף בסוריא נתקיימה המצוה. וצריך עיון לחלק. ועיין באות הבאה, **דהמגן אברהם** הזכיר רק לאו ד"לא תחנם", ואפשר, דכיון שהקשה לשיטת הרמב"ם, שלא מנה מצות הישוב, וסבר המגן אברהם דהיינו משום דלדעתו ליכא מצות עשה. נותרה מצות לא תחנם.]

יח גמ', שם. המגן אברהם (סימן ש"ו סק"כ) הביא **דהרמב"ם** (פ"א מתרומות ה"ג וד') פסק, דכיבוש יחיד לאו שמייה כיבוש, וסוריא אינה כארץ ישראל מדאורייתא. אלא מדברי סופרים. (ובפ"ו משבת ה"א) פסק, דהלוקח בית בארץ ישראל מן הגוי מותר לומר לגוי לכתוב לו שטר בשבת, שאמירה לגוי בשבת אסורה מדבריהם ומשום ישוב ארץ ישראל לא גזרו בדבר זה, וכן הלוקח בית מהם בסוריא, שסוריא כארץ ישראל לדבר זה. והקשה, הא ברייתא דילן סברה דכיבוש יחיד שמייה כיבוש, אם כן אסור ליתן להם חניה בקרקע מלאו ד"לא תחנם", ומשום הכי מותר לעבור איסור דרבנן דאמירה לעכו"ם. וכיון דהרמב"ם פסק דכיבוש יחיד לא שמייה כיבוש, למה נדחה דרבנן מפני דרבנן. וביותר הקשה, מהא דפסק **בשו"ע** (יו"ד קנ"א ח') דאפילו לכתחלה מוכרחים בתים לעכו"ם בסוריא. אם כן קל והומר שיאסר לקנות מהם בשבת. וכתב, דאפשר דסבירא ליה דעל כל פנים איכא קצת מצוה בקניית בתים.

יט תוס' ד"ה אע"ג דאמירה לעכו"ם וכו'. בתוה"ד, לפי זה הא דקאמר נחים ליה אגב אימיה וכו', ונראה דלא יתכן לומר דנחים ליה על ידי ישראל וכו'. **הרשב"א והריטב"א** (רבינו קרשקש) ביארו הסוגיא דהתם להבה"ג, דמיירי לאחר מילה, ומיירי לאחר שלשה שאינו מסוכן, ולהכי שרי להחם המים דוקא על ידי גוי. [ולא קשיא מה שהקשו התוס' איך שרי לישראל להרבות בשיעורין, דסברי דעל ידי גוי שרי להרבות לא רק לצורך מילה, כמו שציידו התוס'.]

כ בא"ד, דעל ידי ישראל היה אסור להרבות בשביל קטן, כדאמר בפ"ק דחולין המבשל לחולה בשבת וכו'. ביאר **הרש"ש**, דהטעם דעל ידי ישראל אסור להרבות, אף שהוא צורך מילה, משום דריבוי בשיעורין הוא איסורא דאורייתא. והוא מה שהוכיחו מחולין, דחזינן דגזרו גזרה שמא ירבה בשביל, דאי ריבוי בשיעורין הוא איסורא דרבנן, הא הו

וידעינן דבקיאינן לשמה ומצויים לקיימו. אך הקשה, דלפי זה הווי לגמ' לשנויי, דתרווייהו ר' יהודה, וכאן במקום שכבשו, וכאן במקום שלא כבשו.

ו [גמ', בעו מיניה מר' חייא וכו'. כתבו **התוס' לעיל** (ב). **ד"ה אשקלון**, דמאן דבעי מר' חייא בר אבא סבר, דכיבוש יחיד שמייה כיבוש, וסוריא חשיבא כארץ ישראל, ומיבעיא ליה אי משום הכי הווי כמוכר עבדו לארץ ישראל, או דלמא כיון דעפרה טמא כחוצה לארץ דמי. וכן ביאר **התוס' הרא"ש** כאן. ולכאורה צריך עיון מה שייך מה שעפרה טמא לענין יציאה דחרות דעבד. דהרי רש"י כתב **בד"ה כמוכר בחוצה לארץ**. דטעמא דיוצא לחרות, משום דקנסינן למוכר מפני שהביאו לעבור על האיסור לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ. ולכאורה נראה לבאר לרש"י, דצדדי הספק היו אי כיבוש יחיד שמייה כיבוש אי לאו. ואולי יש לומר, דתוס' למדו כמו שביארו **לעיל** (ו): **ד"ה עציץ נקוב בסוה"ד**, דהיכא דאיכא עלה שם חוץ לארץ לענין מעשר או לענין דעפרה טמא, צריך לומר בפני נכתב כדי שלא תחלוק במדינת הים. וסברי דהכי נמי לענין עבד אף דליכא הכא טעמא דמפיקעו ממצוות לא חילקו בחוץ לארץ. ועיין באות הבאה.]

ז [תוס' ד"ה המוכר עבדו וכו', אין לומר דבגט פשיטא להו וכו'. עיין באות הקודמת סברת התוס' בביאור ספיקא דגמ'. ולפי מה שביארנו סברתם, שפיר כתבו דהווי חדא ספיקא. ולשיטתם נמי יפרשו דלא **כרש"י ד"ה והמביא גט וכו'**. אלא אדרבא כמו שהבאנו שהקשה שם **המלוא הרועים**, עיין לקמן אות י'. ועיין **רש"ש** כאן.]

ח [גמ', **וכל שכן סוריא דמרחקא טובא**. ביאר **הריטב"א** (רבינו קרשקש) וכן באריכות **לעיל** ב., דחציה של עכו שבחוצה לארץ נמי הווי כיבוש יחיד, והרי הוא כסוריא. ולפי זה שפיר אמרו כל שכן סוריא, דאי נימא דלא כבשוהו, מאי כל שכן הוא, הא עכו חוץ לארץ גמור הוא דלא נכבשה כלל, ולא דמי לסוריא שנכבשה כיבוש יחיד. אמנם **בתוס' לעיל** (ב). **ד"ה ואשקלון** ביארו, דעכו דמתניתין, היינו חציה שבארץ ישראל, ולדבריהם כל שכן דאמרינן, דאם עכו שהיא גופה ארץ ישראל הוויא כחוץ לארץ לעבדים, כל שכן סוריא דמרחקא טובא. [ועיין שם אות ח' מה שביארנו בדברי התוס'.]

ט **רש"י ד"ה עפרה טמא**, שגזרו עליה, ואף על גב וכו' אפילו הכי גזרו עליה. עיין בעמוד ב' אות י' טעם אחר.

י [גמ', **והמביא גט מסוריא**. ופירש **רש"י ד"ה והמביא גט מסוריא**, דלא שכיחי שירתא. [דהיינו לטעמא דבעינן לקיימו]. הקשה **המלא הרועים**, אי מהאי טעמא, מדוע אמרה הברייתא, דסוריא **כחוץ לארץ**, הא בארץ ישראל נמי דינא הכי, היכא דלא שכיחי שירתא. ואדרבא, הווי לרש"י לומר הטעם משום דהוויא כחוץ לארץ לענין הא דעפרה טמא. ומטעמא דבעינן לשמה. דאף דבזמן המשנה כבר למדו, כמו שכתבו **התוס' לעיל** (ה). **ד"ה אי הכי**. מכל מקום חיישינן שמא יחזור הדבר לקלקולו. וכיון דעפרה דסוריא טמא, כחוץ לארץ דיינינן לה. [ולכאורה עוד צריך עיון, דאי מהאי טעמא. אף המביא מא"י לסוריא, בעי למימר בפני נכתב וכו', ומדוע שינתה הברייתא לשונה מהדין הקודם, "המוכר לסוריא" ל- "המביא גט מסוריא". (ג.ו.)]

דף ח' ע"ב

יא **רש"י ד"ה כיבוש יחיד**, דדוד, שלא היו כל ישראל יחד, כדרך שהווי בכיבוש יהושע שהיו כולם וכבשוהו לצורך כל ישראל וכו'. **התוס' בעבודה זרה** (כא). **ד"ה כיבוש יחיד** הביאו פירוש הקונטרס (ולפנינו ליתא), שלא היה שם **אורים ותומים** ושישים ריבוא. ומדברי **המאירי** משמע, דהבין דגם לרש"י עיקר הטעם משום כיבוש יחיד. ועיין לקמן אות י' ויא.

יב **תוס' ד"ה כיבוש יחיד**, (הנדפס בעמוד א') **בתוה"ד**, אבל בספרי (פרשת עקב פיסקא נא בד"ה כל) מפרש טעם אחר, וכו', לפי שלא היתה כל ארץ ישראל כבושה. **התוס' בבבא בתרא** (צ): **ד"ה כך**, הוסיפו, דכיון שעל פי דין יש לכבוש קודם ארץ ישראל, נמצא דדוד כבש את סוריא מדעתו, ולא על פי בית דין, ולכן קרי ליה כיבוש יחיד. **ובחיודושי רבי נחום** (אות קסח) ביאר, דאין כוונת התוס' לפרש הגמרא דידן כטעם הספרי, דהא לשון הגמרא דלא מהני כיבוש משום שהוא "כיבוש יחיד", ולהספרי אין זה משום שהוא יחיד, אלא משום שעדיין לא כיבש ארץ ישראל. אלא כוונתם להביא הספרי דפליג אתלמודא דידן. אמנם **הריטב"א** (קרקש) כתב להדיא **לעיל** (ב). (ובעמוד א') לטעם הספרי, וביאר משום כיבוש יחיד. ועיין באות הבאה.

יג **בא"ד**, שם. עיין באות הקודמת. **הרמב"ם** (פ"א מתרומות ה"ב-ג) נקט לטעם הספרי. **והיד המלך** (הלכות סנהדרין פרק ו) כתב, דלהספרי נמי עיקר הטעם דלא נתקדשו אלו הארצות משום כיבוש יחיד, ולא שמייה כיבוש. אלא דהספרי אתי ליישב אמאי היה כיבוש יחיד, הרי כבשם דוד מלך ישראל וכל מלחמותיו היו על פי סנהדרין. וביאר דהסנהדרין עצמם טעו בהוראתן, ונעלם מהם האי ילפותא דאינו רשאי לכבוש שאר הארצות, עד שיכבוש כל ארץ ישראל לגבולותיה, וכיון דטעו בהוראתן הווי כאלו לא הווי כלל, וכאלו עשה דוד שלא ברשות בית דין, והיה כיבוש יחיד.

יד **תוס' ד"ה בשידה תיבה ומגדל**, בתוה"ד, ומשמע כר' יוסי אתיא בפשיטות טפי. הקשה **המהרש"א**, אדרבא לרבי אתיא בפשיטות טפי, דלרבי יש לפרש דנכנס לה בין רוכב על הסוס, בין בשידה תיבה ומגדל, דבתרווייהו בארץ העמים טמא, ובסוריא טהור. אבל לרבי יוסי בעינן לפרש דנכנס לה דוקא ברוכב על הסוס, דדוקא כהאי גוונא בארץ

הדרה היוזמי

מסכת גימין דף ח – דף י

מז תמוז – יח תמוז התשס"ח

גזירה לגזירה.

כא בא"ד, משום שמחת יו"ט התיירו להרבות. תמה הרש"ש, מאי שמחת יום טוב איכא במה שמרבה בשיעורין, הא אינו צריך ליום טוב אלא לקיתון אחד, ורובי המים אינו משיבין בישולם, כדמשמע התם. ותיירץ, דכיון שיועד שיש לו תבשיל או חמין מוכנים למוצאי יום טוב, יש לו שמחה ביום טוב גופיה. וכן איתא **בביצה** (טו.) דכל דבר שניאותין בו בחול, משלחין אותו ביום טוב.

כב רש"י ד"ה **עבד שהביא**, ממדינת הים, וצריך לומר בפני נכתב וכו'. הקשה **בחיודשי הגרע"א**, הא אשה המביאה גיטה, מסקינן **לקמן** (כד.) דאינה צריכה לומר בפני נכתב אלא בגוונא שעשאה הבעל שליח להולכה עד מקום פלוני, וכשתגיע למקום פלוני תתגרש בו, אבל אם נתן לה גיטה להתגרש בו, אינה צריכה לומר בפני נכתב. אם כן מאי דוחקיה דרש"י לאוקמא לסוגיין בגוונא שאמר האדון לעבד להיות שליח להולכה, ולא פירשה בפשיטות, שנתן לו גיטו להשתחרר בו, דאינו צריך להעיד. ותיירץ, דלא פליגי אב"י ורבא אי פליגינן לדיבוריה דעבדא לומר שנאמן לגבי עצמו ולא לגבי הנכסים, אלא באופן שצריך העבד להעיד בפני נכתב. אבל באופן שאין צריך העבד לומר כלום, אין זה שייך לנידון דפליגינן דיבורא, ולכולי עלמא השטר כשר לגבי העבד ולא לגבי הנכסים. אמנם **התוס'** רי"ד פירש סוגיין כקושיית הגרע"א, ולגבי עצמו אין צריך קיום, והשטר כשר.

כג גמ', אמר אב"י מתוך שקנה עצמו קנה נכסים וכו'. כתב בקובץ **הערות** (סימן כא, יא), דבפשטות אב"י ורבא פליגי, אי פליגינן הנאמנות ומקבלים עדותו רק לענין עצמו ולא לענין הנכסים, אי לאו, והיכא דאינו נאמן בחלק מדבריו אינו נאמן כלל. והקשה, מה ענינו לפלוגתא דרבי שמעון ורבנן, דנחלקו אם אפשר לחלק דיבורו הדמשחרר ולהפריד העבד מהנכסים, אי לאו. וביאר **בשיעורי רבי שמואל** (אות קיח), דאב"י ורבא נמי פליגי לענין פליגינן דיבורא, דלאב"י לא פליגינן לשון השטר, וכיון שכתוב בו כל נכסי קנויין לך, עלינו לדון כל הלשון הזה בחדא מחתא, וכיון שאינו נאמן למקצתו אי אפשר להכשיר את החלק של הדיבור, כיון דלא פליגינן דיבורא. ולרבא אמרינן פליגינן דיבורא, ושפיר אפשר לקיים חלק מן הלשון הכתוב בשטר שנאמן עליו, מהחלק השני שאינו נאמן.

כד גמ', שם. ביאר **הריטב"א** (רבינו קרשקש), דכיון דאי אפשר לקיים רק חלק מן השטר, סלקא דעתיה דאב"י דנקיים כל השטר. וביאר **בשיעורי רבי שמואל** (אות קכא) כוונתו, דכיון דמשום עיגונא אקילו רבנן להאמין לעדות בפני נכתב, לכך יש לומר דהאמינו גם לענין הנכסים, כיון דאי אפשר להאמין לזה בלא זה.

דף ט' ע"א

א רש"י ד"ה **שיאמר**, בתוה"ד, ואיהו לא חשיב ליה אלא כאחד מריבוא בנכסים. הקשה **התורת גיטין**, היאך תועיל לאדון טענה זו, הרי אם ישיר אחד מריבוא בנכסיו, ואין לו עבדים. בוודאי שלא יוכל לומר, ששדה אחת שזה אצלו כאחד מריבוא בנכסיו, אלא יטול על פי שומא, ומאי שנא. ולכך פירש, דכיון שמשיר אחד מריבוא בנכסים, נמצא ששיר חלק מגוף העבד, והוי כמשחרר עבדו לחצאין, דהיינו חוץ מידו או חוץ מרגלו, דלא הוי שחרור. כדאיתא **לקמן** (מ"א) ר"ש סבר כרבנן דהתם.

ב בא"ד, דהשתא לא קנה שום קרקע וכו', אלמא פליגינן דיבורא, דהא כל נכסי קאמר ליה, ולא קנה אלא את עצמו. כתב **הרא"ש**, (סימן ז') דצריך לומר דלית ליה מטלטלין, דאם היה לו מטלטלין היה מתקיים לשון כל נכסי לגבי המטלטלין. והקשה **בשו"ת הגרע"א** (ח"ב סי' קל"ד), הא מטלטלין אין נקנין בשטר, ואם כן האיך אפשר לומר שנתקיים לשון השטר לגבי המטלטלין. [ואמנם לדבריו לכאורה שפיר כתב רש"י דלא קנה **אלא עצמו**, כיון דקנין השטר מועיל רק למקרקעין והן הן הנכסים.]

ג תוס' ד"ה **לעולם הוא בן חורין**, פ"י בקונטרס וכו', וקשיא אע"ג וכו' כדתנן בפרק בית כור חצי שדה אני מוכר לך יניח לו חצי שדהו. **הרמב"ן** תירץ בשם **הר"י מיגאש**, דהתם שאני דייחד לו שדה מסוימת. והקשה **הטור** (סימן רמא), מאי נפקא מינה בין חצי שדה לחלק מנכסיו, הא בחצי שדה נמי אין קונה חלק ברור ומצי לדחותו. והרמב"ן הקשה על תירוצו **הר"י מיגאש**, דעדיין לא מיושב לשיטת רש"י הא דאיתא **במנחות** (קח:) דהמוכר לחבירו בית בביתו, מראהו עליו, משום דיד בעל התחנותה, ואם כן אף שדה שאינה מסוימת יחול הקנין. ו**בקובץ שיעורים** (ח"ב סימן ל"ד) תירץ, דסברת רש"י, דיסוד קנין שטר הוא שהמוכר נותן לקונה ראייה שהחפץ נקנה לו, וכיון שמכר לו שדה שאינה מסוימת נמצא שאין בידו ראייה על הקנין, ולכן לא חל מידו. אבל שאר קנינים, כגון קנין כסף, שפיר מצי לאקנויי אף דבר שאינו מסוים. ותוס' סברי, דהמוכר לחברו שדה אחת משדותיו, לאו היינו שחל הקנין על שדה אחת ולא ידעינן איזו היא, והקנין אינו מוכח מן השטר. אלא דהשטר מוכיח שמקנה לו חלק בכל שדותיו לענין אחת מהן, ובידור זה סגי לענין הקנין, כמו בקנין כסף.

ד רש"י ד"ה **התם**, בתוה"ד, וכיון דאיכא למימר דשיירה דהא נחת לשיורא וכו'. ביאר **הגרע"א** (בתוספותיו למשניות פאה פ"ג מ"ח), דכוונת רש"י, דאף דיש לומר דמה דלא שיר לא שיר. מכל מקום כיון שיש קצת ספק בלשון השטר אין כאן כריתות.

ה גמ', אילומא ערער חד. ביאר **בחיודשי רבי נחום** (אות קפ"ז), דלא סלקא דעתך דחד

נאמן לפסול השטר, דהא אין עדות דבר שבערה פחות משניים. אלא הוא מרע לחזקת השטר, דכיון שטוען שהוא מזויף תו ליכא חזקת השטר שמסתמא עומד בכשרות. **ו** תוס' ד"ה **שוו למוליק ומביא**, וא"ת בשלמא באשה וכו', **הרמב"ן** תירץ, דכיון דהאמיניהו לגט אשה האמיניהו נמי לשחרור עבד, שלא יהא הקל חמור יותר מן החמור. ו**הר"ן** (ג. מדפי הרי"ף) כתב, דגבי עבד נמי שייך עיגון, בגוונא ששלח הבעל לתת לו הגט בעל כרחו, וכבר נתן לו השליח, דאם לא נשווה אותו בן חורין אינו יכול לישא שפחה, ובת חורין.

ז בא"ד, וי"ל דחשוב עיגון וכו'. הקשה **הפני יהושע**, בשלמא לענין האיסור חשיב עיגון, אבל לענין להפקיע ממונו של האדון ליכא טעמא דעיגון ואמאי חד נאמן. ותיירץ, דכיון דעל האיסור על כרחך עלינו להאמינו, הוי כישראל, וממילא פקע שעבוד האדון, דאי אפשר שיהיה כישראל ויהיה שייך לאדון.

ח בא"ד **שם**, הקשה **הורע יצחק** הא איתא **לקמן** (יט:) דעדים שאין יודעין לחתום, מקרעין להם ניר. והיינו דוקא בגיטי נשים, אבל שחרורי עבדים אין חותמין, וטעמא שלא יהו בנות ישראל עגונות, חזינן דבעבד ליתא לסברא דעיגון. הא לסברת התוס' בעבד נמי יש עיגון. ותיירץ, דלא הווי עיגון מהאי סברא, אלא היכא ששטר השחרור נכתב ונחתם, אבל עצם מה שעבד אסור בבת חורין אינו עיגון.

דף ט' ע"ב

ט רש"י ד"ה **חוץ מגיטי נשים**, בתוה"ד, אבל על הדינין נצטוו בני נח. ביאר **האבן האזל** (פ"ח מנזקי ממון ה"ה), דכוונתו לבאר, מאי טעמא מהני גוי לשטר קנין, דבהא לא סגי בטעמא דנאמנים משום דלא מרעי נפשיהו, דהא בעינן עדים לאשוויי שטרא. אלא כיון דעבדים נצטוו על הדינין, שמעינן שיש כח למלך לעשות תקנות בעניני ממון, ודינא דמלכותא דינא, ממילא אהני עדותם לאשוויי שטרא. ו**התומים** (סימן ס"ח סק"ח) הקשה כיון דכשרים לעדות בדיני ממונות. מאי קשיא לגמ' **לקמן** (י:) "אלא מתנה במאי קני הא האי שטרא חספא בעלמא הוא".

י תוס' ד"ה **מקרעין להם נייר חלק**, בתוה"ד, דאין כאן כתיבה גמורה וכו'. **הבית שמואל** (ק"ל ס"ק כ"ח) ביאר כוונתם, דאין מסרטיין להם כל האות אלא מקצתה. ונלכאורה נראה לבאר דאהני, אף דמה שחתמו על המקצת שסירטו להם היה על גבי כתב. כיון שלא סירטו אלא מקצת אין עליו שם כתב. (י.צ.ב.). ו**הרשב"א** פירש דברי רש"י על פי הירושלמי, דמה שסירטו להם היה רחב והם חתמו באותיות דקות. ו**במאירי לקמן** (יט:) ביאר, דבכהאי גוונא לא הווי כתב על גבי כתב. [דהיינו דאף שכתב העדים על גבי הסירטוט, כיון שניכר בפני עצמו לא חשיב כתב על גבי כתב].

יא א"ד, ועוד דאפילו דיו ע"ג סיקרא חשיבא לקמן בפ"ב כתב לענין שבת. **בתוס' הרא"ש** הקשה אהאי שינויא, הא **לקמן** (יט.) מספקא לן בהא אי הוי כתב או לא. ותיירץ, דרק בסיקרא מספקא לן דיתכן דמכל מקום היא חשיבא, ולא הוסיף הדיו שעליה תוספת חשובה ומשום הכי שמא אינו נחשב כתב, אבל בסריטה בעלמא פשיטא כיון דאינה חשובה, והכתב שעליה שפיר מקרי כתב.

יב תוס' ד"ה **קורין לפניהם וחותמין**, ולא הוי עד מפי עד, שאין צריכין להעיד וכו'. ביאר **האב"י עזרי** (פ"א מגירושין הכ"ג), דאין עדי השטר מעידים על גוף המעשה, אלא על דעת המתחייב, והא שפיר ידעי בעצמם, דרואים שמצוה להם לחתום. ו**הרמב"ן לקמן** (יט:) תירץ לקושיית התוס', דלא הוי עד מפי עד, כיון שראו את המעשה, אלא דאינם יודעים בחוש דהוא מה שכתוב בשטר, וענין זה אינו מגוף העדות, דגוף העדות הוא המעשה עצמו ואותו ראו בעצמם.

יג גמ', **ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה**. הקשה **הקצות החושן** (סימן קפ"ח סק"א), לשיטת **הרמב"ם** (פ"ב מגירושין ה"טז) דהנותן גט לשליח ונשתטה המשלח, יכול השליח לגרש האשה. וביאורו, משום דכבר ניתן לשליח כח הגירושין, ולא איכפת מה שבטל כוח המגרש. אם כן אף שבטל כוח המגרש מחמת שמת, אמאי אין יכול השליח לשחרר העבד לאחר מיתת האדון. ותיירץ, דאף שנותן לשליח את כוחו כיון שמת אין העבד שלו אלא של היורשים, והשליח לא קיבל את כוחם לגרש. וכתב, דלכך כיוון **רש"י בסורה לא יתנו לאחר מיתה**, שפירש, דהטעם דלא חל השחרור, משום דנפקא ליה רשותיה מיניה, והייל עליה רשות יורשין.

יד גמ', **והאיכא לשמה**. **הגרע"א לעיל** (ב:) כתב, דהא דבעינן לשמה בשטר שחרור דעבד, משום דכתיב ביה "או חופשה לא ינתן לה". וכמו דבאשה בעינן לשמה משום דכתיב "וכתב לה" לשמה, הוא הדין בעבד דכתיב ביה "לה". אמנם **הפני יהושע** הביא, ד**בתוספתא** (פ"ב ה"ט) ילפינן בגזרה שוה ד"לה" "לה" מאשה.

דף י' ע"א

א גמ', **מילתא דאיתא בקידושין לא קתני**. כתב **הרשב"א**, דמהא מוכח דמחבר פסול בשטר קידושין. וכתב, דהני מילי לענין מקדש בשטר, אבל אם בא לקדש בקרקע מדין שוה כסף, מקודשת. אמנם **הרשב"א בקידושין** (ב.) כתב בשם **בעל העיטור**, דהמקדש בכסף מחובר נמי אינה מקודשת.

ב תוס' ד"ה **כי קתני וכו'**, בתוה"ד, וא"ת והאיכא זמן ששוו גיטי נשים וכו'. **התוס'**

הדרג היוזמי

ולאו משום תנאי.

ח) תוס' ד"ה אי לאו דכותי חבר הוה וכו', תימה וכו' אפומא דחד ישראל וכו'. כיון דהאי כותי כשר מדאורייתא. והרשב"א תירץ, לפי מה שפירש לעיל אות ה', דלא הכשיר ר"א אלא בדאחזוק, אלא דחשו להן לפי שאינן בקיאינן בדקדוקי מצוה, וכיון דישראל זה מחתימו מקמיה איגלאי מילתא דהאי מדקדק הוא, וגלויי מילתא בעלמא שפיר דמי, כדאייתא **ביבמות** (ל"ט:). ואשתמודענהי דהדין פלניא אחזיה דמיתנא דמן אבוהי הוא, ואסיקנא כמ"ד גלויי מילתא בעלמא הוא ואפילו אשה וקרוב מהמיני.

ט) מתני', אף על פי שחותמיהם עובדי כוכבים כשרים. כתבו הרמב"ן והרשב"א והריטב"א, דכשרים אפילו לגבות ממשעבדי, דקלא אית ליה. אבל בתוס' הרא"ש לקמן (יא.). וכן הרמב"ם והראב"ד (פכ"ז ממלוה ולוה ה"א) כתבו, דאינו גובה ממשועבדים.

י) גמ', בשלמא מכר מכו יהיב זוזי קמיהו וכו', כתב הריטב"א, דאפילו במקום שכותבין את השטר דקיימא לן דמכי יהיב זוזי לא קנה עד שיכתוב את השטר, אין ביאורו דהשטר קונה, אלא השטר ניתן לראיה בעלמא, והכסף אינו קונה עד שיתן את השטר משום דלא סמכא דעתיה. אבל אחר שנותן השטר קנה למפרע במעות שנתן.

יא) תוס' ד"ה והא לאו בני כריתה ניהו, הוה מצי למפרך הא לאו בני עדות ניהו. כתב המהרש"א, דהוה הדין דהוה מצי למפרך דלאו בני שליחות ניהו, ובעינן בחתימת גט שליחות הבעל, וכן, דבעינן לחתום לשמה, וגויים לא עבדי לשמה. אלא, דחד מתלת נקטו. והרמב"ן ורשב"א כתבו, דהיא היא, מה דקשיא לגמ' "הוא לאו בני כריתות ניהו". דהיינו, הא אין להם עסק בכלל גיטין מפני שפסולי עדות הם, ואין גיטי נשים כגיטי ממון שנסמך עליהו משום דלא מרעי נפשיהו. ועוד, שאין כתיבתן כשרה ואפילו אחרים עומדין על גביהן, ולשון זה כולל נמי כל דברים שפוסלים בגט שהן אינן נוהרים מהן.

דף יא ע"א

א) תוס' ד"ה לפלוג וליתני בדידה, וא"ת אדרבא תיקשי ליה גופא דמתניתין וכו'. הפני יהושע תירץ, דדווקא בערכאות לא גזר ר' שמעון מובהקין אטו שאינן מובהקים, משום דאף בשמות שאינם מובהקין ליכא חשש שיבוא לידי איסור דאורייתא, דכיון שנמסר מיד הבעל לידה בעדי מסירה, לא איכפת לן שיסמך על העדים הכתובים בשטר לומר שהיא מגורשת, דהא קושטא קאמרי, דבערכאות לא מרעי נפשיהו. אלא דמכל מקום לא הכשירו בשאינם מובהקים משום חששא שמא יסמך בפניהם, דהוי חשש רחוק, ומשום הא לא גזרו במובהקין אטו שאינן מובהקין. מה שאין כן בהדידות דודאי איכא חששא שמא הוא מזויף לגמרי, ומעולם לא נכתב בציווי הבעל, ובהא וודאי יש לגזור בשמות מובהקין אטו שמות שאינם מובהקין, שמא יסמך עליהם שנתגרשה משום דיאמר דישראל ניהו.

ב) רש"י ד"ה חוץ מגיטי נשים לא גרסינן וכו', בתוה"ד, דכיון שנעשו בהדיוט שטרי מכר דקיימי לראיה, ועליהן דסהדי עובדי כוכבים סמכינן, פסול. דאימר שקרא חתום. משמע מדבריו דלא מיירי בדאיכא עידי מסירה, והקשה הרא"ש (סימן י'), אם כן מאי טעמיה דרבי עקיבא דמכשירי. ואמנם ר"י בתוס' ד"ה לא נחלקו ביאר, דמיירי בדאיכא עדי מסירה.

ג) גמ', רבינא סבר לאכשורי בכנופאי דארמאי, אמר ליה רפרם ערכאות תנן. כתב הרי"ף (ד. מדפי הרי"ף), דדווקא ערכאות דלא מקבלי שוחדא. ונסתפק הרא"ש (סימן ט.), אם כוונתו לפרש טעמא דמילתא דערכאות כשר, ופירש, דסתמא דמילתא לא מקבלי שוחדא. או דכוונתו לומר דבעינן ערכאות דידעינן בהו דלא מקבלי שוחדא. ומסיק כפירוש א'. ודעת הרמב"ם (פכ"ז ממלוה ולוה ה"א), דבעינן שיעידו ישראל על הנך ערכאות דאינן מקבלי שוחד. והקשה הרא"ש, דמי יעיד בכך, הא סתם עובדי כוכבים מקבלי שוחד כדאייתא בשבת (קטז:).

ד) גמ', אמר רבא האי שטרא פרסאה וכו'. רש"י בד"ה שטרא פרסאה, פירש, דמיירי שחתמו עליו פרסים הדיוטות. וכתב הרא"ש (סימן י'), דאזיל לשיטתו לעיל ד"ה חוץ מגיטי נשים, דרבי עקיבא ורבנן פליגי בשטר שנעשה בהדיוטות ולא נמסר בפני עדים ישראל, ומשום הכי שפיר מצי לפרושי הכא דבנמסר בפני ישראל כשר. אבל לתוס' ד"ה לא נחלקו, שפירשו דרבי עקיבא ורבנן פליגי בגוונא דנמסר בפני ישראל, ופסלי רבנן משום גזירה שמא יבוא להכשיר אף בלא עדי מסירה, ליכא לפרש הכא דחתמו ביה פרסיים הדיוטות, דהא בכהאי גוונא השטר פסול. וסוגיין משמע כרש"י, דלתוס' דבעו לפרש דאיירי בערכאות הוה ליה למימר, "האי שטרא פרסאה, אף על גב דמסריה ניהליה באפי סהדי ישראל, לא מגבינן ביה ממשעבדי". ועוד, אי בשטרי ערכאות איירי, לא הוה ליה לרבא למימר לה מימרא באפיה נפשה, אלא הוה ליה לפרושי, דהא דקתני במתניתין דערכאות כשרים, היינו דווקא למיגבי מבני חרי, אבל למיגבי ממשעבדי לא, אפילו מסריה ניהליה באפי סהדי ישראל. ופירש הרא"ש, דהאי שטרא פרסאה היינו שאין חתומין עליו עדים. דאי חתימי עליו עדים פרסיים, היכי גבי בעדי מסירה ישראל אפילו מבני חרי, הא מודה ר' אלעזר במוזף מתוכו דלמא אתי למימסר קמיהו. אלא אינו חתום כלל, ונמסר בפני ישראל.

ה) רש"י בד"ה שטרא פרסאה, שעשאוהו בלשון פרסי וחתמו פרסיים הדיוטות עליו.

ביבמות (לא): ד"ה והא עבדא, תירצו, דכל הני דחשיב הכא חד טעמא איכא בגיטין ובעבדים. אבל זמן, אין טעמו שוה. דבאשה משום פירי, ובעבד להתירו בבת ישראל. ובהגהות הב"ח (שם אות ח) הקשה רתוס' לקמן (יז.). ד"ה מפני מה תקנו, כתבו דתיקנו זמן בעבדים משום דחיישינן שמא ומכרנו ולאחר מיכן יתן לו גט שחרור בלא זמן, ואם כן היינו טעמא דפירי.

ג) תוס' ד"ה מצת כותי מותרת, בתוה"ד, וא"ת אמאי יוצא בה ידי חובה וכו'. הקשו המהרש"ל המהרש"א והמהר"ם שי"ף, מאי טעמא לא הקשו תוס' אלא אסיפא דאדם יוצא בה ידי חובתו, ולא ארישא אמאי מותרת באכילה ניוחש שמא החמיצה, כיון דלא חשידי אלפני עיור. ותירץ המהרש"ל, דלחא לא חיישינן, כיון דהכותי ירא שיאמר לו הישראל לאכול ממנה, ואי אפשר לו שלא יאכל שהרי הוא עשאה. והמהרש"א תירץ, דכיון דמיירי בעיסה של ישראל מסתמא הכיר בה שלא החמיצה, שאין שם לא קרני חגבים ולא הכסיפו פניה. והמהר"ם שי"ף הקשה עליו, דאם כן אמאי אוסר ר' אלעזר כל ימי הפסח, שמא החמיצה. הא יכול להכיר בה. ועוד, מה מהני הא דלא ראה שלא החמיצה שאין בה קרני חגבים וכו', אכתי ניוחש שמא שהה בה הכותי, לאחר שראה שאין בה אותן סימנים שיעור חימוץ. לכך תירץ, דמיירי בגוונא שהכותי אוכל ממנה, אלא דקשיא לתוס' דאכתי היאך יוצא בה ידי חובתו, שמא אינה שמורה, והכותי יקיים המצוה על ידי שיאכל אחר כך מצה אחרת.

ד) גמ', מני אי תנא קמא אפילו שאר שטרות נמי. התוס' ד"ה אי כתבו, דהיינו משום דסבר דהכותים שומרים הא דכתיבה. ודייק הפני יהושע, דשטרות, גט אשה ושחרורי עבדים כתיבי. ואף דשטר שחרור לא כתיב להדיא, מכל מקום כיון דילפינן ליה בגורה שוה "לה לה" מאשה. ואינהו נמי דרשי גזירה שוה, ומיקרי שפיר כתיבא. וכן כל מילי דשטרות, אף שאינם מפורשים בתורה, אלא בספר ירמיהו, בקרא ד"ויכתוב בספר וחתום והעד עדים". הא נמי מיקרו כתיבא. והקשה, לרבי אלעזר דעידי מסירה כרתי, האי קרא ד"כתוב בספר וחתום" עצה טובה בעלמא הוא, ואם כן לא מצינו להדיא בקרא דעידי חתימה מהנו להכשיר שטר, אלא ידיענן לה מסברא, דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בבית דין, ואמאי מקרי כתיבא. ותירץ, דכיון דידעי דבית דין מוציאין ממון על פי עדותן שבשטר, חשיב כתיבא, מקרא דכתיב "אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס" ולהא וודאי חיישי.

ה) גמ', לעולם רבי אלעזר וכגון דחתים ישראל לבסוף וכו'. הרשב"א כתב, דיש לפרש תירוצי הגמרא ב' אופנים. א. דמיירי אפילו בדלא אחזיק, דהא רבי אלעזר לא מפליג בהא. ב. דמיירי בגוונא שהחזיקו בהאי מצוה, אלא דאכתי הוה פסלינן ליה משום שאין בקיאינן בדקדוקי מצוות, ולהכי מהני טעמא דאי לאו דכותי חבר, לא מחתים ליה מקמיה. אבל אי לא אחזיק, ואין עדותו עדות כלל לא יהינן לן האי חזקה. והוכיח כפירוש בתרא, דאי כפירוש קמא דמהני אפילו בלא אחזיק, למא לן לאוקמא כר' אלעזר דמפרש טעמא משום שאין בקיאינן בקדוקי מצוות. הא מצינן לאוקמי אף לרבן שמעון בן גמליאל, ולעולם בלא אחזיק, השטר כשר משום דאי לאו חבר הוא, לא הווי מחתים ליה מקמיה.

דף י' ע"ב

ו) גמ' אמר רב פפא זאת אומרת עידי הגט אין חותמין זה בלא זה. פירש רש"י בד"ה זאת אומרת, מתניתין וכו' הילכך, על כרחך ישראל זה ראה את הכותי חותם למעלה, והוא חתם למטה ואי לאו דחבר הוא לא אחתמיה מקמיה. דהיינו שלמד, דתירוצי הגמ' כאן אתי לאוסופי אהא דאמרין לעיל, דמחזקינן שהוא חבר, מחמת שחתם לפניו, משום נתינת כבוד. אמנם בירושלמי (בפירקין ה"ד) איתא, דלפום האי תירוצא, אפילו חתם ישראל בתחילה והכותי לבסוף, השטר כשר, דאי לאו דכותי חבר הוא, לא הוה חתים ישראל בהדיה על השטר. וכתב הרמב"ן, דלכאורה למסקנא דסוגיין, יש לומר, דאף מה שאמרה הגמ' בתחילה לסברא דחתם אחרון משום דבעי לאקדומי לחבריה, משום כבוד, היינו לדחות הסברא דמהא שחתם לבסוף ברי לן שראה את החותם לפניו, ולאו כותי הוא. אבל לא מצינן לסברא, דאי לאו דכותי חבר הוה, לא מחתים ליה מקמיה. אמנם הוכיח דהבבלי פליג אירושלמי [וכמו שפירש רש"י], מהא דלא אמרינן "אלא" אמר רב פפא, דמשמע דאף להאי אוקימתא השטר כשר דוקא בגוונא דאוקימנא לעיל מינה, שהכותי חתם ראשון.

ז) גמ', אין עידי הגט וכו' אמר ר' אשי גזירה משום כולכם. פירש רש"י ד"ה גזירה, דכולכם היינו אי אמר לעשרה כולכם כתבו גט לאשתי וכו'. לפיכך תקנו אפילו היכא דלא אמר כולכם שיהיו כל העדים נקבצים בשעת החתימה. הרמב"ן ביאר דבריו, דהגזירה שמא יתנהו לה בשנים מהם, וסבור שהוא כשר, אבל עכשיו כיון שהם נקבצים ודאי חתמי כולהו. ועוד, דכיון שהם צריכין להמתין זה את זה בחתימה, הדבר ידוע שכולם צריכין לחתום בו, ולא אתי למיהביה ניהלה בלא חתימת כולם. אמנם הרמב"ן ביאר, דהגזירה משום אי אמר כולכם עדים, דבכהאי גוונא צריכין הם לחתום ביום אחד. [דאי לאו הכי הווי גט מוקדם, דהזמן נכתב לפני חתימת העד הראשון, ואינו גט עד חתמי ליה כולהו, ואולי יחתמו אף לאחר כמה ימים.] לפיכך גזרו על כל שני עדים שלא יחתמו אלא זה עם זה ממש, ששנים דומים לכולכם עדים שאלו ואלו משום עדים

דף יא ע"ב

יב) רש"י ד"ה ההם כדקתני טעמא, בסוה"ד, ופסולין ואפילו בעדי מסירה כרבנן דמתניתין. הקשה הרשב"א (בעמוד א'), איך מצינן לאוקמי כרבנן, הא אינהו פסלי אף בשמות מובהקין, גורה אטו שאינן מובהקין, והכא מכשרינן בלוקוס ולוס דשמות מובהקין ניהו. ותיירך, דכיון דהכא איכא נמי למימר דהם ישראלים, בכהאי גוונא לא גורינן מובהקין אטו שאינן מובהקין. והוכיח מהא דאמרה הגמ' דלא שכיח ישראל דמסקי בשמהתייהו, משמע, דאינו מוחלט דלא מסקי כלל. תדע, דלרבנן גורינן בשמות מובהקין דילמא אתו למיסמך עלייהו, ואי ישראל לא מסקי לעולם בשמות מובהקין דגוים, היכי אתו למיסמך עלייהו.

יג) תוס' ד"ה שמע מינה התופס וכו', תימה לר"י וכו', ונראה לר"י דחשיב קצת חוב וכו'. הר"ן (ד: מדפי הרי"ף) ביאר באופן אחר, דכיון שכל אדם יכול להעשות שליח לחברו שלא מדעתו, אם כן מיד כשאומר האדון לשליח תן שטר זה לעבדי, נעשה השליח שלוחו של העבד לקבלה, ואם תופס לבעל חוב קנה, נשתחרר העבד מיד. והקשה הפני יהושע, מה הועיל הר"ן, סוף סוף בומן מסירת השליחות לא היתה דעת האדון לשחרר את העבד לאלתר והיאך יחול השחרור בעל כרחו דאדון. וביאר התורת גיטין לעיל (ט:), דכוונת הר"ן, דאחר שנעשה שליח להולכה, נעשה שליח לקבלה ומקבל הגט מיד עצמו. וליכא הכא חסרון דלא חזרה שליחות וכו' **כדלקמן** (טג:), דהוא דוקא בגט אשה דלא מועיל טלי גיטך מעל גבי קרקע, אבל בעבד יועיל. [ועיין בדבריו שהאר"ך].

יד) [תוס' ד"ה התופס וכו', אפי' עשאו שליח וכו' דזכיה מטעם שליחות וכו'. לכאורה מוכח מרש"י דסבירא ליה דזכיה מטעם יד ולא מטעם שליחות, ולכאורה צריך עיון לשובנו לעיל (ט:), **סוף ד"ה יחזור,** דאנן סהדי דעשאו שלוחו להכי. (י.צ.ב.).

טו) בא"ד, ויש לומר דר' יוחנן מחלק בין מציאה לבע"ח, דשאני מציאה דמיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה. **הרמב"ן בבבא מציעא (י:)** ביאר באופן אחר, דמציאה לא הוה חב לאחרים משום דאין לאחרים זכות בגווה, מה שאין כן תופס לבעל חוב שיש לאחרים שעבוד על מה שתפס.

טז) רש"י ד"ה מי שליטק, בעל הבית עשיר שליטק את הפיאה וכו'. הקשה הורע יצחק, דאיתא בבבא מציעא (ט:), דמאן דמפרש דמתניתין איירא בעשיר, סבר, דמעני לעני מודו רבנן דזכה, ופולגתייהו תלי אי אמרינן חד מיגו או תרי מיגו. אבל רב חסדא דקאמר דפליגי דתופס לבעל חוב, מוכרח דסבר דאפילו מעני לעני מחלוקת, ובתופס לבעל חוב וכו' פליגי. ואם כן איך פירש רש"י בעל הבית עשיר, הא קאי אכתי בסברת רב חסדא. ותיירך, דרש"י מילתא פסיקתא נקט, דלרב חסדא מייירי מתניתין אפילו מעני לעני וכל שכן מעשיר לעני, ולרב פפא דוקא מעשיר לעני, ולא מעני לעני. ולכך, כשבא רש"י לפרש מתני', פירשה במילתא דשוייא לתרווייהו, כי היכי דתתיישב לרב פפא, דתלמודא כאן לא גילה דעת רב פפא. ואין הכי נמי, דלרב חסדא מתניתין איירא נמי מעני לעני. וכעין זה כתב הבית הלוי (חלק ג סימן מד ד).

יז) בא"ד, בעל הבית עשיר שליטק את הפיאה וכו'. **רש"י בבבא מציעא (ט:)** ד"ה מי שליטק, פירש, דמייירי דווקא באדם בעלמא שאינו בעל שדה, דאם הוא בעל השדה, ליכא מיגו דזכי לנפשיה, דהא אסור לעני ללקט משלו. וכתב הגרש ירחים, דהא דכתב רש"י כאן "ביה", אין כוונתו בעל השדה וסתר למה שכתב שם. אלא כוונתו בעל הבית עשיר בעלמא, דבעל הבית הוא כינוי לעשיר, וכדמו שכינתה המשנה בשבת (ב.) את העשיר הנותן לעני "בעל הבית".

הקשה בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן אלף קע"ב), הא הוי מוזיף מתוכו. ותיירך, דרש"י אזיל לשיטתו לעיל (י:), ד"ה תני, דבשטר מתנה לא חששו לפסלו היכא דאיכא עידי מסירה וחתומים בו גוים, משום דלא גזרו במתנה שמות מובהקין אטו שמות שאינן מובהקין.

ז) גמ', שם. גם הריטב"א (רבינו קרשקש) כתב, דשטר פרסאה שטרא דהדיוט הוא, ומן הדין שטר שנעשה בהדיוט כשר, אי לאו טעמא דחיישינן לשקרא ומרעי נפשייהו. וכיון דמסריה המלוה ללוה באפי סהדי ישראל, הא אודי דהאי שטרא לאו שיקרא הוא, וכיון שכן השטר כשר לגמרי, והאי דגבי ביה לאו משום עידי מסירה אלא משום השטר עצמו שהוא כשר.

ז) גמ', והא לא ידעו למיקרי. הריטב"א (רבינו קרשקש) העיר, דהא דמקשה ואזיל כולי האי, ולא אסיק אדעתיה מעיקרא דידע למקרי וכו'. היינו משום דמשמע ליה שהשטר לא נעשה כדונו, משום דאמרינן דלא גבי ביה אלא מבני חרי, ומקשי ואזיל למידע מה פסול יש בו. [ועיין לקמן אות יא].

ח) גמ', שם. הריטב"א (רבינו קרשקש) העיר, דלפי מה שאמר באות הקודמת, הא דאקשי והא לא ידעו למקרי לאו דוקא, דהא לאו משום עדותן של עידי מסירה גבי ביה, אלא מדין השטר עצמו, וכיון שכן אמאי צריכי אינהו למיקרי שטרא, הא מסהדי על המסירה לחודה. אלא משום דבעלמא, [דגבי על ידי עדי מסירה] העדים צריכים לקרות את השטר, [שידעו] שהוא השטר כשיבא לגבות בו הקשו כן. [ועדיין דבריו צ"ע, ועיין באות הבאה].

ט) גמ' שם, הקשה הגרע"א, מה בכך, הא סגי שיעידו שמכירים בטביעות עין שהוא השטר שנמסר בפניהם, דעדי מסירה מעידים שהוא השטר שנמסר בפניהם, ולא על תוכן השטר. דאיך אפשר לסמוך עליהם שזכרו מה שכתוב בשטר, והא השטר עומד "למען יעמדו ימים רבים". וכן נראה מה דכתבו בתוס' לקמן (יט:), ד"ה צריכים למיקרי, דסגי במה שקוראים הגט אחר שניתן. והניח בצריך עיון. [ועיין באות הקודמת דברי הריטב"א (רבינו קרשקש)].

י) גמ', בדידעני. הקשה התוס' ר"ד, כיון דמייירי דידעי מה כתוב בשטר, אמאי בעו להאי שטרא, הא איכא עדות מעליא על פה. ותיירך, דנפקא מינה בהאי שטרא, שלא יוכל הלוה לטעון פרעתין, משום ד"שטרך בידי מאי בעית". והוכיח מכאן, דאף בהוציא עליו כתב ידו, לא מצי למיטען פרעתין, מהאי טעמא אף דלית ליה דין שטר לענין גביה ממשועבדים. ובקצות החושן (סימן סט סק"ג), הביא דעת הראב"ד (כתוב שם סוף ב"ב), דבכתב ידו אינו יכול לטעון פרעתין, ואילו גבי שטר העשוי בערכאות של גוים דעת הראב"ד (פכ"ז ממלוה ה"א), דיכול לטעון פרעתין, והקשה דמאי גרע שטר בערכאות מכתב ידו. וכתב, דאולי תרי ראב"ד ניהו. וגם דעת הרמב"ם דפליג אראב"ד אינו כהתוס' ר"ד, דבפ"א ממלוה (ה"ג) פסק, דבכתב ידו יכול לטעון פרעתין, ובערכאות (בפכ"ז ממלוה ה"א) פסק, דלא מצי למיטען פרעתין. וביאר המגיד משנה, שאינו דומה שטר גמור אף על פי שנעשה בערכאות לכתב יד בעלמא, דכתב ידו בעלמא אינו חשיב שטר. [וטעמו צריך עיון. ועיין לעיל אות ו' ואולי סבר כדבריו].

יא) גמ', והא בעינא כתב שאינו יכול לזוין וכו', והא בעינא צריך שיחזור וכו'. הקשה הרמב"ן, אמאי לא אקשינן הכי אמתניתין דמכשר שטר העולה בערכאות. ותיירך, דוודאי מוקמינן למתניתין נמי באופן שעשהו כתיקון שטרות, אבל הכא דאמרינן דגבי מבני חרי, סברו בגמרא למימר דעל כרחך לא נעשה כדין שטרות, דאם נעשה כדין אמאי לא גבי ממשעבדי, ולהכי הקשו דאם כן שלא נעשה כתיקון שטר אמאי גבי כלל אף מבני חרי. [ועיין לעיל אות ז].

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרק היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 ענין Sbma@kavnaki.net
כמו כן ניתן להשיגו ב"שטייגען" http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)